

Spis treści

Wstęp	<i>dr n. med. Piotr Gajewski</i>	XLV
--------------	----------------------------------	-----

I Choroby układu krążenia

A. Fizjologia *Andrzej Beręsewicz, Michał Mączewski,*

<i>Urszula Mackiewicz</i>	5
1. Fizjologia serca	5
2. Fizjologia układu naczyniowego	11

B. Badania diagnostyczne

1. Wybrane objawy podmiotowe <i>Wojciech Szczeklik</i>	13
1.1. Ból w klatce piersiowej	13
1.2. Kołatanie serca	15
1.3. Omdlenie	16
1.4. Obrzęki	17
1.5. Inne objawy	17
2. Wybrane objawy przedmiotowe <i>Wojciech Szczeklik</i>	18
2.1. Sinica	18
2.2. Palce pałeczkowate	19
2.3. Poszerzenie żył szyjnych i tętno żyłne	19
2.4. Uderzenie koniuszkowe oraz tętnienie lewej komory	20
2.5. Tętnienia	21
2.5.1. Tętnienie prawej komory (uderzenie skurczowe prawej komory)	21
2.5.2. Tętnienie w dołku podsercowym	21
2.5.3. Tętnienie pnia płucnego	21
2.5.4. Tętnienie aorty wstępującej	21
2.5.5. Tętnienie innych tętnic	21
2.6. Drżenia klatki piersiowej (mruki)	21
2.6.1. Mruk skurczowy	21
2.6.2. Mruk rozkurczowy	21
2.6.3. Mruk skurczowo-rozkurczowy	21
2.7. Przesunięcie granic wypuku serca	22
2.8. Objawy osłuchowe	22
2.8.1. Pierwszy ton serca (I ton)	22
2.8.2. Drugi ton serca (II ton)	22
2.8.3. Dodatkowe tony serca	23
2.8.4. Szmer sercowe	24
2.8.5. Szmer ciągłe (maszynowe)	26
2.8.6. Tarcie osierdziowe	26
2.9. Tętno tętnicze	26
3. Badania laboratoryjne <i>Bogdan Solnica</i>	27
3.1. Cholesterol	27
3.2. Triglicerydy	28
3.3. Troponiny sercowe	29
3.4. CK-MB _{mass}	30
3.5. Peptydy natriuretyczne	31
3.6. Białko C-reaktywne	32
3.7. Homocysteina	34

4. Badania obrazowe	34
4.1. Radiogramy przeglądowe klatki piersiowej	
<i>Jerzy Walecki, Janina M. Michalak, Michał Zawadzki</i>	34
4.2. Angiografia	40
4.2.1. Angiografia wieńcowa <i>Jarosław D. Kasprzak, Anna Kopff</i>	40
4.2.2. Angiografia żył i tętnic obwodowych	
<i>Jerzy Walecki, Janina M. Michalak, Michał Zawadzki</i>	44
4.3. Tomografia komputerowa serca	
<i>Jerzy Walecki, Janina M. Michalak, Michał Zawadzki, Maciej Sosnowski</i>	52
4.4. Rezonans magnetyczny serca	
<i>Jerzy Walecki, Janina M. Michalak, Michał Zawadzki</i>	57
4.5. Scyntygrafia serca <i>Jarosław D. Kasprzak</i>	59
4.6. Echokardiografia <i>Jarosław D. Kasprzak</i>	63
4.7. Ultrasonografia wewnątrzwieńcowa i inwazyjne badania czynnościowe tętnic wieńcowych <i>Jarosław D. Kasprzak</i>	70
4.7.1. Ultrasonografia wewnątrzwieńcowa	70
4.7.2. Inwazyjne badania czynnościowe tętnic wieńcowych	71
4.8. Ultrasonografia naczyń obwodowych	
<i>Marzena Frołow, Marek Krzanowski</i>	71
4.8.1. Ultrasonografia tętnic obwodowych	72
4.8.2. Ultrasonografia żył obwodowych	77
5. Elektrokardiografia <i>Andrzej Dąbrowski</i>	78
5.1. Elektrokardiogram standardowy	78
5.2. Elektrokardiograficzna próba wysiłkowa	95
5.3. Elektrokardiogram rejestrowany metodą Holtera	99
5.4. Elektrokardiogram uśredniony	101
5.5. Mikrowoltowa naprzemienność załamek T	102
6. Badanie elektrofizjologiczne serca	
<i>Andrzej Stanke, Piotr Kulakowski</i>	102
6.1. Inwazyjne badanie elektrofizjologiczne (EPS)	102
6.2. Stymulacja przezprzetykowa przedsionka (TAP)	105
7. Pomiar ciśnienia tętniczego	
<i>Marek Kabat, Aleksander Prejbisz, Andrzej Januszewicz</i>	105
7.1. Kliniczny pomiar ciśnienia tętniczego	105
7.2. Automatyczne monitorowanie ciśnienia tętniczego	106
7.3. Samodzielne pomiary ciśnienia tętniczego	110
7.4. Inwazyjny pomiar ciśnienia tętniczego	111
8. Badania hemodynamiczne serca	
8.1. Cewnikowanie serca <i>Jarosław D. Kasprzak</i>	111
8.2. Pomiar pojemności minutowej serca (rzutu serca)	
<i>Miłosz Jankowski</i>	114
9. Nieinwazyjne badania hemodynamiczne naczyń obwodowych	
<i>Marzena Frołow, Marek Krzanowski</i>	116
9.1. Ocena krążenia tętniczego kończyn	116
9.1.1. Wskaźnik kostkowo-ramienny	116
9.1.2. Pomiary segmentarnych ciśnień skurczowych	117
9.1.3. Pletyzmografia segmentarna	117
9.1.4. Badanie przepływu ślepym doplerem	118
9.1.5. Badania czynnościowe (test marszowy) z wykorzystaniem bieżni ruchomej	118

9.2.	Ocena krążenia żylnego	118	3.4.	Dławica odmienna (Prinzmetal)	188
9.2.1.	Próby flebologiczne	118		<i>Tomasz Pasierski, Waldemar Banasiak</i>	
9.2.2.	Badanie doplerem fali ciągłej	120	4.	Ostry zespół wieńcowy bez uniesienia odcinka ST	190
9.2.3.	Ciśnienie marszowe	120		<i>Andrzej Budaj, Bronisław Bednarz</i>	
9.2.4.	Fotopletyzografia i reografia refleksu świetlnego	121	5.	Zawał serca z uniesieniem odcinka ST	201
9.2.5.	Pletyzmografia pneumatyczna	121		<i>Andrzej Budaj, Bronisław Bednarz</i>	
10.	Badania regulacji wegetatywnej układu krążenia	122	6.	Leczenie inwazyjne	216
	<i>Piotr Kulakowski, Grzegorz Raczak</i>		6.1.	Przezkórne interwencje wieńcowe	216
10.1.	Masaż zatoki tętnicy szyjnej	122		<i>Lech Poloński</i>	
10.2.	Test pochyleniowy	123	6.2.	Pomostowanie aortalno-wieńcowe	221
10.3.	Próba pionizacyjna	123		<i>Jerzy Sadowski, Karol Wierzbicki, Maciej Bochenek</i>	
10.4.	Badanie odruchu z baroreceptorów tętniczych	124	6.3.	Rewaskularyzacja laserowa	221
11.	Biopsja endomiokardialna	124		<i>Jerzy Sadowski, Karol Wierzbicki</i>	
12.	Badanie płynu osierdziowego	127			
	<i>Witold Tomkowski, Paweł Kuca</i>		G.	Zaburzenia rytmu serca i przewodzenia	224
13.	Badania mikrokrążenia	128		<i>Maria Trusz-Gluza</i>	
13.1.	Kapilaroskopia	128	1.	Nadkomorowe zaburzenia rytmu serca	224
13.2.	Wideokapilaroskopia	128	1.1.	Dodatkowe pobudzenia nadkomorowe	224
13.3.	Pomiar przepływu kapilarnego metodą doplera laserowego	129	1.2.	Częstoskurcze nadkomorowe	226
13.4.	Termografia	129	1.3.	Częstoskurcz nawrotny w węźle przedsionkowo-komorowym	231
13.5.	Przezkórny pomiar prężności tlenu	129	1.4.	Zespoły preekscytacji	233
14.	Badania obrazowe naczyń chłonnych	130	1.5.	Częstoskurcz przedsionkowy	236
	<i>Andrzej Szuba</i>		1.6.	Tachyarytmie zatokowe	238
14.1.	Limfocyntygrafia	130	1.7.	Migotanie przedsionków	239
14.2.	Tomografia komputerowa	130	1.8.	Trzepotanie przedsionków	249
14.3.	Tomografia emisyjna pojedynczego fotonu w połączeniu z tomografią komputerową (SPECT-TK)	130	2.	Komorowe zaburzenia rytmu serca	252
14.4.	Rezonans magnetyczny	130	2.1.	Informacje ogólne	252
14.5.	Limfangiografia fluorescencyjna	131	2.2.	Idiopatyczne częstoskurcze komorowe	257
14.6.	Ultrasonografia	131	2.3.	Komorowe zaburzenia rytmu po zawale serca	260
			2.4.	Komorowe zaburzenia rytmu u chorych z kardiomiopatią	261
C.	Nagle zatrzymanie krążenia i wstrząs	132	2.4.1.	Kardiomiopatia rozstrzeniowa niezwiązana z niedokrwieniem	261
1.	Nagle zatrzymanie krążenia	132		<i>Miłosz Jankowski, Grzegorz Cebula</i>	
	<i>Miłosz Jankowski</i>		2.4.2.	Kardiomiopatia przerostowa	262
2.	Wstrząs	141	2.4.3.	Arytmogenna kardiomiopatia prawokomorowa (ARVC)	262
2.1.	Wstrząs hipowolemiczny	147	2.5.	Wrodzony zespół długiego QT	263
2.1.1.	Wstrząs krwotoczny	147	2.6.	Wrodzony zespół krótkiego QT	265
2.2.	Wstrząs kardiogeny	148	2.7.	Zespół Brugadów	266
2.3.	Wstrząs obturacyjny	149	2.8.	Wielokształtny częstoskurcz komorowy zależny od katecholamin	267
D.	Miażdżycza i ryzyko sercowo-naczyniowe	150	2.9.	Idiopatyczne migotanie komór	268
1.	Miażdżycza	150	2.10.	Nagła śmierć sercowa	269
	<i>Anetta Undas, Andrzej Szczekliki</i>		3.	Zaburzenia automatyzmu i przewodzenia	270
2.	Ocena ryzyka sercowo-naczyniowego	154	3.1.	Dysfunkcja węzła zatokowego	270
	<i>Barbara Cybulska, Longina Kłosiewicz-Latoszek, Wiktor B. Szostak</i>		3.2.	Bloki przedsionkowo-komorowe	273
3.	Strategie profilaktyki	156	3.3.	Bloki śródkomorowe	276
	<i>Barbara Cybulska, Longina Kłosiewicz-Latoszek, Wiktor B. Szostak</i>		4.	Metody leczenia zaburzeń rytmu i przewodzenia	279
E.	Dyslipidemie	158	4.1.	Leki antyarytmiczne	279
	<i>Barbara Cybulska, Wiktor B. Szostak, Longina Kłosiewicz-Latoszek</i>		4.2.	Ablacja przezkórna	279
1.	Fizjologia	158	4.3.	Kardiowersja i defibrylacja serca	281
2.	Klasyfikacja	159	4.4.	Elektrostymulacja serca	282
3.	Hipercholesterolemia	159	4.5.	Wszczepialny kardiowerter-defibrylator	287
4.	Dyslipidemia aterogenna	164	5.	Zaburzenia rytmu serca u kobiet w ciąży	288
5.	Ciężka hipertriglicerydemia	166	H.	Wady serca	290
F.	Choroba niedokrwienna serca	168	1.	Zwężenie zastawki aortalnej	290
1.	Klasyfikacja	168		<i>Marek Konka, Piotr Hoffman</i>	
2.	Etiologia i patogenezą	169	2.	Niedomykalność zastawki aortalnej	296
	<i>Andrzej Beręsewicz, Anetta Undas</i>			<i>Piotr Szymański, Piotr Hoffman</i>	
2.1.	Dławica piersiowa stabilna	169	3.	Zwężenie zastawki mitralnej	301
	<i>Tomasz Pasierski, Waldemar Banasiak</i>			<i>Marek Konka, Piotr Hoffman</i>	
2.2.	Ostre zespoły wieńcowe	170	4.	Niedomykalność zastawki mitralnej	306
	<i>Henryk Wysocki</i>			<i>Piotr Szymański, Piotr Hoffman</i>	
3.	Stabilne zespoły wieńcowe	171	5.	Zespół wypadania płata zastawki mitralnej	313
3.1.	Dławica piersiowa stabilna	171		<i>Zbigniew Gąsior, Piotr Pysz</i>	
	<i>Tomasz Pasierski, Waldemar Banasiak</i>		6.	Wady zastawki trójdzielnej	316
3.2.	Dławica mikronaczyniowa	186		<i>Marek Konka, Piotr Hoffman</i>	
3.3.	Dławica związana z mostkami mięśniowymi nad tętnicami wieńcowymi	187	6.1.	Zwężenie zastawki trójdzielnej	316

6.2.	Niedomykalność zastawki trójdzielnej.....	317	3.	Mechaniczne wspomaganie czynności serca Jerzy Sadowski, Karol Wierzbicki, Piotr Przybyłowski, Irena Milaniak, Maciej Bochenek	417
7.	Wady złożone	319	3.1.	Kontrapulsacja wewnątrzaoortalna	417
7.1.	Złożona wada aortalna Marek Konka, Piotr Szymański	319	3.2.	Urządzenia wspomagające czynność komór	418
7.2.	Złożona wada mitralna Piotr Szymański, Piotr Hoffman.....	320	3.3.	Sztuczne serce	420
7.3.	Wady wielozastawkowe Marek Konka, Piotr Szymański	320	4.	Leczenie operacyjne przewlekłej niewydolności serca Jerzy Sadowski, Karol Wierzbicki, Piotr Przybyłowski, Irena Milaniak, Maciej Bochenek.....	420
8.	Wrodzone wady serca u dorosłych Piotr Hoffman.....	323	4.1.	Przeszczepianie serca.....	420
8.1.	Ubytek przegrody międzyprzedsionkowej.....	323	4.2.	Inne metody.....	422
8.2.	Drożny otwór owalny	326	M.	Nadciśnienie tętnicze	
8.3.	Izolowany ubytek przegrody międzykomorowej.....	327		Andrzej Januszewicz, Aleksander Prejbisz	423
8.4.	Przetrwwały przewód tętniczy.....	329	1.	Klasyfikacja	423
8.5.	Tetralogia Fallota	331	2.	Nadciśnienie tętnicze pierwotne.....	424
8.6.	Zespół Eisenmengera	333	3.	Nadciśnienie naczyniowonekowe	440
8.7.	Zwężenie drogi odpływu prawej komory.....	335	N.	Nadciśnienie płucne Adam Torbicki, Marcin Kurzyzna.....	447
8.8.	Zwężenie drogi odpływu lewej komory	337	O.	Choroby aorty i tętnic obwodowych	459
8.9.	Koarktacja aorty.....	338	1.	Choroby aorty Wojciech Bodzoń, Leszek Masłowski	459
8.10.	Wady zastawek przedsionkowo-komorowych.....	340	1.1.	Tętniak aorty	459
8.10.1.	Anomalia Ebsteina.....	340	1.1.1.	Tętniak aorty piersiowej.....	461
8.11.	Serce trójprzedsionkowe	341	1.1.2.	Tętniak aorty brzusznej	464
8.12.	Wrodzone skorygowane przełożenie pni tętniczych	341	1.2.	Ostre zespoły aortalne	467
8.13.	Chory po operacyjnym leczeniu wrodzonej wady serca	341	1.2.1.	Rozwarstwienie aorty	468
8.13.1.	Chory po korekcji całkowitej tetralogii Fallota	342	1.2.2.	Krwiak śródścienny	475
8.13.2.	Chory po korekcji przełożenia pni tętniczych	342	1.2.3.	Wrzód drażący aorty.....	476
8.13.3.	Chory po operacji Fontana	342	1.2.4.	Tętniak rzekomy aorty.....	476
9.	Protezy zastawek serca Jerzy Sadowski, Karol Wierzbicki, Janusz Konstanty-Kalandyk, Bogusław Kapelak, Maciej Bochenek.....	342	1.2.5.	Ograniczone pęknięcie aorty	476
9.1.	Zastawki mechaniczne	342	1.2.6.	Urazowe uszkodzenie aorty	477
9.2.	Zastawki biologiczne	343	2.	Choroba Takayasu Marzena Frolow, Leszek Masłowski	478
9.3.	Wybór rodzaju protezy zastawki	344	3.	Olbryziokomórkowe zapalenie tętnic Marzena Frolow, Leszek Masłowski.....	480
10.	Monitorowanie chorego po operacyjnym leczeniu wady zastawkowej serca Jerzy Sadowski, Karol Wierzbicki, Janusz Konstanty-Kalandyk, Bogusław Kapelak, Maciej Bochenek.....	344	4.	Zakrzepowo-zarostowe zapalenie naczyń Marzena Frolow, Leszek Masłowski.....	482
10.1.	Prowadzenie prawidłowego leczenia przeciwzakrzepowego ..	344	5.	Choroby dużych tętnic kończyn dolnych	486
10.2.	Monitorowanie efektu zabiegu operacyjnego.....	345	5.1.	Przewlekłe niedokrwienie kończyn dolnych Marzena Frolow, Leszek Masłowski.....	486
I.	Choroby wsierdzia	347	5.2.	Ostre niedokrwienie kończyn dolnych Wojciech Bodzoń, Leszek Masłowski	492
1.	Infekcyjne zapalenie wsierdzia Janina Stepińska	347	6.	Zwężenie tętnic szyjnych i tętnic kręgowych Wojciech Bodzoń, Leszek Masłowski	496
2.	Gorączka reumatyczna Anetta Undas.....	361	6.1.	Zwężenie tętnic szyjnych	496
J.	Choroby mięśnia sercowego	364	6.2.	Zwężenie tętnic kręgowych	500
1.	Zapalenie mięśnia sercowego Zofia T. Bilińska	364	7.	Choroby tętnic kończyn górnych.....	500
2.	Kardiomiopatie Jan Wodnicki	368	7.1.	Zespół podkradania tętnicy podobojczykowej Marzena Frolow, Rafał Niżankowski.....	500
2.1.	Klasyfikacja	368	7.2.	Niedokrwienie kończyny górnej Wojciech Bodzoń.....	502
2.2.	Kardiomiopatia rozstrzeniowa	369	7.3.	Powikłania tętnicze przetok dializacyjnych Wojciech Bodzoń ...	503
2.3.	Kardiomiopatia przerostowa	370	8.	Choroby tętnic trzewnych Wojciech Bodzoń.....	503
2.4.	Kardiomiopatia restrykcyjna.....	375	8.1.	Ostre niedokrwienie jelit	503
2.5.	Arytmogenna kardiomiopatia prawokomorowa.....	376	8.2.	Przewlekłe niedokrwienie jelit	504
2.6.	Kardiomiopatie niesklasyfikowane.....	377	9.	Wielopoziomowa choroba tętnic Wojciech Bodzoń	505
2.7.	Inne kardiomiopatie o znanej przyczynie.....	378	10.	Naczyniowe zespoły uciskowe	506
K.	Choroby osierdzia Witold Tomkowski, Paweł Kuca	380	10.1.	Zespół górnego otworu klatki piersiowej Marzena Frolow, Leszek Masłowski.....	506
1.	Zapalenie osierdzia	380	10.2.	Zespół usidlenia tętnicy podkolanowej Marzena Frolow, Leszek Masłowski.....	509
2.	Płyn w worku osierdziowym	386	10.3.	Zespół ucisku lewej żyły nerkowej przez aortę i tętnicę kręzkową górną Marzena Frolow, Leszek Masłowski.....	509
3.	Tamponada serca.....	387	10.4.	Zespół ucisku lewej żyły biodrowej Marzena Frolow	510
4.	Zaciskające zapalenie osierdzia	389			
5.	Chylopericardium.....	391			
6.	Torbiele osierdzia.....	391			
7.	Wady wrodzone osierdzia.....	391			
L.	Nowotwory serca Piotr Pruszczyk, Grzegorz Styczyński	392			
Ł.	Niewydolność serca	395			
1.	Przewlekła niewydolność serca Jacek Dubiel, Andrzej Surdacki, Jacek Bednarek, Olga Kruszelnicka	395			
2.	Ostra niewydolność serca Bronisław Bednarz, Andrzej Budaj	411			

P.	Choroby żył obwodowych	
	<i>Marzena Frolow, Leszek Masłowski</i>	511
1.	Zakrzepowe zapalenie żył powierzchownych	511
2.	Przewlekła niewydolność żylna	513
R.	Żylna choroba zakrzepowo-zatorowa	520
1.	Zakrzepica żył głębokich <i>Rafał Niżankowski</i>	520
2.	Zatorowość płucna <i>Piotr Pruszczyk, Adam Torbicki</i>	530
3.	Profilaktyka pierwotna żylny choroby zakrzepowo-zatorowej <i>Krystyna Zawilska, Rafał Niżankowski</i>	543
4.	Ogólne zasady leczenia przeciwkrzepliwego <i>Anetta Undas, Krystyna Zawilska</i>	548
4.1.	Heparyny	548
4.2.	Inhibitory czynnika Xa	553
4.3.	Bezpośrednie inhibitory trombiny	555
4.4.	Antagoniści witaminy K	556
4.5.	Leczenie przeciwzakrzepowe a anestezja regionalna	563
S.	Choroby mikrokrążenia <i>Marzena Frolow, Leszek Masłowski</i>	564
1.	Objaw Raynauda	564
2.	Siność siatkowata	567
3.	Akrocyanozą	568
4.	Bolesny rumień kończyn	568
T.	Wady rozwojowe naczyń krwionośnych	
	<i>Marzena Frolow, Leszek Masłowski</i>	569
1.	Zespół Marfana	569
2.	Zespół Ehlersa i Danlosa (typ IV)	571
3.	Wrodzone malformacje naczyniowe	572
3.1.	Wrodzone malformacje tętniczo-żylny	572
4.	Zespół Klippela i Trénaunaya	573
5.	Naczyniaki	574
U.	Choroby naczyń chłonnych <i>Andrzej Szuba</i>	576
1.	Podstawy fizjologii układu chłonny	576
2.	Zapalenie naczyń chłonnych	576
3.	Obrzęk limfatyczny (chłonny)	577
W.	Omdlenia <i>Piotr Kułakowski</i>	582
1.	Omdlenia odruchowe	584
2.	Zespół zatoki szyjnej	585
3.	Omdlenie sytuacyjne	585
4.	Hipotensja ortostatyczna	585
5.	Omdlenia kardiogenne	586
6.	Omdlenia związane z chorobami naczyń mózgowych	589
Z.	Konsultacje kardiologiczne przed operacjami pozasesercowymi	
	<i>Witold Pikto-Pietkiewicz, Wojciech Szczeklik, Tomasz Pasiński</i>	590
1.	Ocena ryzyka okołoperacyjnego	590
2.	Okołoperacyjne leczenie farmakologiczne i monitorowanie	594
3.	Okołoperacyjny zawał serca	595
11	Choroby układu oddechowego	
A.	Fizjologia <i>Stefan Wesolowski</i>	599
1.	Anatomia	599
2.	Fizjologia	600
B.	Badania diagnostyczne	604
1.	Wybrane objawy podmiotowe <i>Wojciech Szczeklik</i>	604
1.1.	Kaszel	604
1.2.	Chrypka	605
1.3.	Krwioplucie	605
1.4.	Duszność	606
2.	Wybrane objawy przedmiotowe <i>Wojciech Szczeklik</i>	607
2.1.	Palce pałeczkowate	607
2.2.	Zniekształcenie klatki piersiowej	607
2.3.	Zaburzenia cyklu i toru oddychania	609
2.4.	Zmiany drżenia głosowego	610
2.5.	Trzeszczenia w tkance podskórnej klatki piersiowej	610
2.6.	Nieprawidłowy odgłos opukowy	610
2.7.	Nieprawidłowe szmery oddechowe	610
3.	Gazometria i pulsoksymetria <i>Miłosz Jankowski</i>	611
3.1.	Gazometria krwi	611
3.2.	Pulsoksymetria	612
3.3.	Kapnometria i kapnografia	613
4.	Badania obrazowe <i>Piotr Grzanka, Iwona Bestry</i>	614
4.1.	Radiogramy przeglądowe klatki piersiowej	614
4.2.	Tomografia komputerowa	616
4.3.	Słownik wybranych pojęć używanych w opisach RTG i TK	617
4.4.	Rezonans magnetyczny	625
4.5.	Scyntygrafia	626
4.6.	Pozytonowa tomografia emisyjna	626
4.7.	Ultrasonografia	626
5.	Badania czynnościowe układu oddechowego <i>Piotr Boros</i>	627
5.1.	Spirometria z zapisem krzywej przepływu–objętość	627
5.1.1.	Spirometria podstawowa	627
5.1.2.	Spirometria po inhalacji leku rozkurczającego oskrzela (próba rozkurczowa)	630
5.1.3.	Próby prowokacyjne	631
5.1.4.	Maksymalna wentylacja dowolna	632
5.2.	Pomiar szczytowego przepływu wydechowego	632
5.3.	Oscylometria impulsowa	633
5.4.	Pletyzmografia	633
5.5.	Badanie podatności statycznej układu oddechowego	635
5.6.	Badanie zdolności dyfuzji gazów w płucach (DL _{CO})	636
5.7.	Próby wysiłkowe	636
5.7.1.	Sercowo-płucna próba wysiłkowa	636
5.7.2.	Testy marszowe	637
6.	Bronchoskopia <i>Krzysztof Śladek</i>	640
7.	Widiorakoskopia i wzernikowanie śródpiersia <i>Krzysztof Śladek, Dariusz Wąsowski</i>	643
7.1.	Widiorakoskopia	643
7.2.	Wzernikowanie śródpiersia	644
8.	Biopsja przezskórna opłucnej i płuca <i>Krzysztof Śladek</i>	644
8.1.	Biopsja przezskórna opłucnej	644
8.2.	Biopsja przezskórna płuca	645
9.	Badania morfologiczne <i>Renata Langfort</i>	646
10.	Badanie płynu opłucnowego <i>Jerzy Soja</i>	649
11.	Badanie płwociny <i>Aleksander Kania</i>	652
12.	Badania mikrobiologiczne	653
12.1.	Diagnostyka mikrobiologiczna zakażeń bakteryjnych <i>Zofia Zwolska, Ewa Augustynowicz-Kopeć</i>	653
12.2.	Diagnostyka mikrobiologiczna gruźlicy i mykobakterioz <i>Zofia Zwolska, Ewa Augustynowicz-Kopeć</i>	654
12.3.	Diagnostyka mikrobiologiczna zakażeń drobnoustrojami nietypowymi <i>Katarzyna Pancer</i>	657
12.4.	Diagnostyka mikrobiologiczna grzybic układu oddechowego <i>Barbara Podsiadło</i>	659
12.5.	Diagnostyka mikrobiologiczna zakażeń <i>Pneumocystis</i> <i>jiroveci (P. carinii)</i> <i>Barbara Podsiadło</i>	660
13.	Odczyn tuberkulinowy <i>Iwona Grzelewska-Rzymowska, Katarzyna Kruczak</i>	661
14.	Testy oparte na wydzielaniu interferonu γ przez limfocyty <i>Katarzyna Kruczak</i>	662

15.	Stężenie tlenu azotu w powietrzu wydychanym (FE _{NO}) <i>Lucyna Mastalerz, Filip Mejza</i>	739
C.	Choroby dróg oddechowych	663
1.	Nieżyt nosa i zatok przynosowych <i>Monika Świerczyńska-Krępa, Zbigniew Świerczyński</i>	663
2.	Ostre zapalenie gardła i migdałków (angina) <i>Leszek Szenborn, Piotr Sawiec</i>	666
3.	Błonica <i>Aleksandra Szymczak</i>	669
4.	Choroby krtani <i>Monika Świerczyńska-Krępa, Zbigniew Świerczyński</i> ...	672
4.1.	Zapalenie krtani.....	672
4.2.	Dysfonia.....	672
4.2.1.	Dysfonia czynnościowa.....	672
4.2.2.	Dysfonia organiczna.....	673
4.3.	Rak krtani.....	673
5.	Ostre zapalenie oskrzeli <i>Jan Kuś</i>	673
6.	Krzusiec (koklusz) <i>Jacek Wysocki, Jacek Mrukowicz, Bożena Dubiel</i> ...	674
7.	Przewlekła obturacyjna choroba płuc <i>Władysław Pierzchała, Ewa Niżankowska-Mogilnicka, Filip Mejza</i>	676
8.	Astma <i>Ewa Niżankowska-Mogilnicka, Grażyna Bochenek, Piotr Gajewski</i>	690
9.	Rozstrzenie oskrzeli <i>Renata Jankowska</i>	704
10.	Mukowiscydoza <i>Henryk Mazurek</i>	706
11.	Choroby oskrzelików <i>Ewa Rowińska-Zakrzewska, Iwona Bistry</i>	713
11.1.	Zarostowe zapalenie oskrzelików.....	713
11.2.	Ostre zapalenie oskrzelików.....	714
11.3.	Rozlane zapalenie oskrzelików.....	714
11.4.	Zapalenie oskrzelików oddechowych.....	714
11.5.	Zapalenie oskrzelików spowodowane narażeniem na pyły mineralne.....	715
11.6.	Grudkowe zapalenie oskrzelików.....	715
D.	Zapalenia płuc wywołane przez drobnoustroje <i>Jan Kuś</i>	716
1.	Pozaszpitalne zapalenia płuc.....	716
2.	Szpitalne zapalenie płuc.....	724
3.	Zapalenia płuc wywołane przez określony czynnik etiologiczny.....	727
3.1.	Pneumokokowe zapalenie płuc.....	727
3.2.	Zapalenie płuc wywołane przez <i>Haemophilus influenzae</i>	728
3.3.	Zapalenie płuc wywołane przez <i>Moraxella catarrhalis</i>	728
3.4.	Zapalenie płuc wywołane przez <i>Mycoplasma pneumoniae</i>	728
3.5.	Zapalenie płuc wywołane przez <i>Chlamydomphila pneumoniae</i>	729
3.6.	Gronkowcowe zapalenie płuc.....	729
3.7.	Zapalenie płuc wywołane przez bakterie beztenowe.....	730
3.8.	Zapalenie płuc wywołane przez <i>Klebsiella pneumoniae</i>	731
3.9.	Zapalenie płuc wywołane przez <i>Acinetobacter baumannii</i>	732
3.10.	Zapalenie płuc wywołane przez <i>Pseudomonas aeruginosa</i>	732
3.11.	Zapalenie płuc wywołane przez <i>Legionella pneumophila</i>	732
3.12.	Zakażenia koronawirusami.....	734
3.12.1.	Ciężki ostry zespół oddechowy (<i>severe acute respiratory syndrome – SARS</i>).....	734
3.12.2.	Bliższościowy zespół oddechowy (<i>Middle East respiratory syndrome – MERS</i>).....	734
3.13.	Grypowe zapalenie płuc.....	735
3.14.	Zapalenie płuc wywołane przez <i>Pneumocystis jirovecii</i> (pneumocystoza).....	735
3.15.	Zapalenie płuc wywołane przez <i>Aspergillus</i> (aspergiloza inwazyjna).....	736
3.16.	Zapalenie płuc wywołane przez <i>Candida</i>	737
E.	Choroby śródmiąższowe płuc	738
1.	Idiopatyczne śródmiąższowe zapalenie płuc <i>Ewa Rowińska-Zakrzewska, Iwona Bistry</i>	738
1.1.	Idiopatyczne włóknienie płuc.....	739
1.2.	Inne postaci idiopatycznego śródmiąższowego zapalenia płuc...	742
1.2.1.	Niespecyficzne śródmiąższowe zapalenie płuc.....	742
1.2.2.	Kryptogenne organizujące się zapalenie płuc.....	742
1.2.3.	Ostre śródmiąższowe zapalenie płuc.....	743
1.2.4.	Choroba śródmiąższowa płuc związana z zapaleniem oskrzelików i złuszczające śródmiąższowe zapalenie płuc.....	744
1.2.5.	Limfocytowe śródmiąższowe zapalenie płuc.....	744
1.2.6.	Samoistna fibroelastoza opłucnowo-śródmiąższowa.....	744
1.2.7.	Nieokreślone samoistne śródmiąższowe zapalenie płuc.....	744
2.	Sarkoidoza <i>Ewa Rowińska-Zakrzewska, Iwona Bistry</i>	744
3.	Alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych <i>Ewa Rowińska-Zakrzewska, Iwona Bistry</i>	749
4.	Rozlane krwawienie pęcherzykowe <i>Ewa Rowińska-Zakrzewska, Iwona Bistry</i>	752
5.	Eozynofilie płucne <i>Ewa Rowińska-Zakrzewska, Iwona Bistry</i>	754
5.1.	Eozynofilie płucne o znanej etiologii.....	754
5.1.1.	Eozynofilie w przebiegu infestacji pasożytniczych.....	754
5.1.2.	Alergiczna aspergiloza oskrzelowo-płucna.....	754
5.2.	Eozynofilie płucne o nieznannej etiologii.....	756
5.2.1.	Przewlekłe eozynofilowe zapalenie płuc.....	756
5.2.2.	Ostre eozynofilowe zapalenie płuc.....	756
5.2.3.	Eozynofilowe zapalenie oskrzeli.....	756
6.	Inne rzadkie śródmiąższowe choroby płuc <i>Elżbieta Radzikowska, Iwona Bistry</i>	756
6.1.	Płucna postać histocytozy z komórek Langerhansa.....	756
6.2.	Limfangioleiomiomatoza.....	758
6.3.	Proteinoza pęcherzyków płucnych.....	760
7.	Nadciśnienie płucne w chorobach śródmiąższowych płuc <i>Monika Szturmowicz</i>	761
F.	Gruźlica i mykobakteriozy <i>Iwona Grzelewska-Rzymowska, Maria Korzeniewska-Kosela, Katarzyna Kruczak, Zofia Zwolska, Ewa Augustynowicz-Kopec</i>	764
1.	Gruźlica.....	764
2.	Mykobakteriozy.....	777
G.	Nowotwory płuca i opłucnej <i>Jacek Jassem</i>	780
1.	Pierwotne nowotwory płuca.....	780
2.	Międzybłoniak opłucnej.....	789
3.	Przerzuty nowotworowe w płucach.....	791
4.	Zmiany w płucach w przebiegu nowotworów układu krwiotwórczego.....	792
H.	Choroby zawodowe układu oddechowego	793
1.	Pylice płuc <i>Kazimierz Marek</i>	793
1.1.	Pylica krzemowa.....	793
1.2.	Pylica górników kopalń węgla.....	796
1.3.	Pylica azbestowa.....	796
2.	Zmiany opłucnowe związane z narażeniem na azbest <i>Kazimierz Marek</i>	797
3.	Astma związana z pracą zawodową <i>Cezary Palczyński, Paweł Górski</i>	798
4.	Beryloza <i>Cezary Palczyński</i>	801
I.	Zaburzenia oddychania w czasie snu <i>Robert Pływaczewski, Agata Niżankowska-Jędrzejczyk</i>	802
1.	Fizjologia oddychania w czasie snu i klasyfikacja zaburzeń....	802
2.	Obturacyjny bezdech senny.....	802
3.	Centralny bezdech senny.....	807
4.	Zespoły hipowentylacji i hipoksemii w czasie snu.....	808
5.	Hipowentylacja i hipoksemia w czasie snu związana z określonymi chorobami.....	808

J. Choroby opłucnej <i>Krzysztof Śladek</i>	809
1. Fizjologia	809
2. Choroby przebiegające z przesiękiem	809
3. Choroby przebiegające z wysiękiem	809
3.1. Nowotwory opłucnej	809
3.2. Wysięk w jamie opłucnej związany z zakażeniem	811
3.2.1. Wysięk towarzyszący bakteryjnym zapaleniom płuc	811
3.2.2. Wysięk towarzyszący zapaleniu płuc i opłucnej wywołanemu przez inne drobnoustroje	812
3.3. Wysięki w jamie opłucnej o innej etiologii	813
4. Krwaki opłucnej	813
5. Wysięk chłonny (chłonkotok)	813
6. Zwłóknienie opłucnej	814
7. Odma opłucnowa	814
8. Drenaż jamy opłucnej	817
K. Choroby śródpiersia <i>Krzysztof Śladek</i>	819
1. Guzy i torbiele śródpiersia	819
2. Odma śródpiersia	820
3. Zapalenie śródpiersia	821
L. Manifestacje chorób tkanki łącznej w układzie oddechowym <i>Ewa Rowińska-Zakrzewska, Iwona Bestry</i>	822
1. Przewlekłe zmiany śródmiąższowe	822
2. Ostre zmiany śródmiąższowe	823
3. Zmiany w drogach oddechowych	823
4. Zmiany w opłucnej	823
5. Zmiany w naczyniach płucnych	823
6. Zmiany w mięśniach oddechowych	823
Ł. Niepożądane reakcje polekowe w układzie oddechowym <i>Elżbieta Wiatr</i>	824
M. Wady rozwojowe układu oddechowego <i>Grzegorz Lis</i>	829
1. Brak płuca i hipoplazja płuca	829
2. Torbiel bronchogenna	829
3. Sekwestracja płuca	829
4. Wrodzona gruczolakowatość torbielowata płuc	830
5. Wrodzona rozedma płatowa	830
6. Przetoka tchawiczno-przełykowa i atrezja przełyku	831
7. Wrodzona przepuklina przeponowa	831
8. Tracheomalacja i tracheobronchomalacja	831
N. Urazy płuc <i>Henryk Olechnowicz</i>	832
O. Niewydolność oddechowa	833
1. Patofizjologia niewydolności oddechowej <i>Miłosz Jankowski, Wiesław Królikowski</i>	833
2. Ostra niewydolność oddechowa <i>Wiesław Królikowski, Miłosz Jankowski</i>	835
3. Przewlekła niewydolność oddechowa <i>Miłosz Jankowski, Wiesław Królikowski</i>	839
4. Leczenie tlenem <i>Dorota Górecka</i>	841
5. Wentylacja mechaniczna płuc <i>Magdalena Twardowska, Miłosz Jankowski</i>	844
5.1. Inwazyjna wentylacja mechaniczna z dodatnim ciśnieniem	844
5.2. Nieinwazyjna wentylacja mechaniczna z dodatnim ciśnieniem...	847
6. Przeszczepianie płuc oraz serca i płuc <i>Marian Zembala, Dariusz Jastrzębski, Jacek Wojarski, Sławomir Żegleń, Marek Ochman</i>	848
P. Rehabilitacja w chorobach układu oddechowego <i>Roman Nowobilski</i>	851
1. Metody i techniki fizjoterapii oddechowej	851
2. Ćwiczenia kontrolowanego oddychania	855
3. Trening ogólnokondycyjny	855
4. Trening sprawności funkcjonalnej	855
5. Edukacja i oddziaływanie psychospołeczne	856
R. Wziewne stosowanie leków w chorobach układu oddechowego <i>Michał Pirożyński, Anna Bręborowicz, Agnieszka Padjas</i>	857
S. Leczenie uzależnienia od tytoniu <i>Dorota Górecka, Małgorzata Bała</i>	863
Choroby układu pokarmowego	
A. Objawy chorób układu pokarmowego	871
1. Ból brzucha <i>Justyna Kotynia, Ewa Małecka-Panas</i>	871
2. Dysfagia <i>Justyna Kotynia, Ewa Małecka-Panas</i>	874
3. Nudności i wymioty <i>Anna Mokrowiecka, Ewa Małecka-Panas</i>	876
4. Biegunka <i>Piotr Daniel, Ewa Małecka-Panas</i>	878
5. Zaparcie <i>Renata Talar-Wojnarowska, Ewa Małecka-Panas</i>	880
6. Krwawienia z przewodu pokarmowego <i>Anita Gąsiorowska, Ewa Małecka-Panas</i>	882
7. Żółtaczka <i>Jacek Juszczyk</i>	884
8. Wodobrzusze <i>Jacek Juszczyk</i>	886
B. Badania diagnostyczne	890
1. Badania laboratoryjne	890
1.1. Jelito cienkie <i>Hanna Szajewska</i>	890
1.1.1. pH kału	890
1.1.2. Test na obecność substancji redukujących w kale	890
1.1.3. Stężenie elektrolitów i osmolalność kału	890
1.1.4. Test tolerancji laktozy	890
1.1.5. Oddechowe testy wodorowe	891
1.1.6. Aktywność disacharydaz w skrawkach błony śluzowej jelita cienkiego	891
1.1.7. Badanie mikroskopowe kału	891
1.1.8. Wydalanie tłuszczu w kale	891
1.1.9. Izotopowe testy oddechowe z CO ₂	891
1.1.10. Stężenie α ₁ -antytrypsyny w kale	892
1.1.11. Badania serologiczne w celiakii	892
1.2. Trzustka <i>Andrzej Dąbrowski</i>	892
1.2.1. Amylaza	892
1.2.2. Lipaza	892
1.2.3. Elastaza 1	893
1.2.4. Test sekretynowo-cholecystokininowy	893
1.3. Wątroba <i>Jacek Juszczyk</i>	893
1.3.1. Enzymy wątrobowe	893
1.3.2. Bilirubina	896
1.3.3. Białka osocza	896
1.3.4. Amoniak	897
1.3.5. Próby czynnościowe	897
2. Badania czynnościowe	897
2.1. Przełyk <i>Marek Pazurek, Ewa Małecka-Panas</i>	897
2.1.1. pH-metria przełyku	897
2.1.2. Manometria przełyku	898
2.2. Jelito grube <i>Witold Bartnik</i>	899
2.2.1. Ocena czasu pasażu jelitowego	899
2.2.2. Manometria odbytu i odbytnicy	899
2.2.3. Defekografia	899
3. Badania obrazowe	899
3.1. Radiogramy <i>Andrzej Cieszanowski, Marek Gołębiowski</i>	899
3.1.1. Radiogram przeglądowy jamy brzusznej	899
3.1.2. Badania kontrastowe przewodu pokarmowego	900
3.1.3. Cholangiografia rentgenowska	903

3.2.	Tomografia komputerowa <i>Andrzej Cieszanowski, Marek Gołębiowski</i>	904	3.2.	Zapalenie błony śluzowej żołądka wywołane przez <i>Helicobacter pylori</i>	964
3.3.	Rezonans magnetyczny <i>Andrzej Cieszanowski, Marek Gołębiowski</i> ...	909	3.3.	Autoimmunologiczne metaplastyczne zapalenie błony śluzowej żołądka.....	965
3.4.	Ultrasonografia przebrzuszną <i>Ireneusz Gierbliński</i>	911	3.4.	Gastropatia żółciowa.....	966
4.	Endoskopia przewodu pokarmowego <i>Tomasz Marek, Ewa Nowakowska-Dulawa, Krzysztof Marlicz¹</i>	918	4.	Choroba wrzodowa żołądka i dwunastnicy <i>Witold Bartnik</i>	966
4.1.	Zasady ogólne.....	918	4.1.	Choroba wrzodowa a niesteroidowe leki przeciwzapalne.....	972
4.2.	Endoskopia górnego odcinka przewodu pokarmowego (ezofagogastroduodenoskopia, panendoskopia).....	919	5.	Zespół Zollingera i Ellisona <i>Witold Bartnik</i>	973
4.3.	Endoskopia jelita grubego (rektoskopia, rektosigmoidoskopia, kolonoskopia).....	922	6.	Nowotwory żołądka i dwunastnicy <i>Wojciech M. Wysocki, Krzysztof Marlicz¹</i>	974
4.4.	Endoskopia jelita cienkiego.....	924	6.1.	Rak żołądka.....	974
4.5.	Endoskopowa cholangiopankreatografia wsteczna (ECPW)....	924	6.2.	Chłoniaki żołądka.....	977
5.	Ultrasonografia endoskopowa (endosonografia) <i>Marcin Polkowski</i>	926	6.3.	Nowotwory podścieliskowe żołądka.....	979
6.	Badania morfologiczne przewodu pokarmowego.....	930	6.4.	Nowotwory neuroendokryne żołądka.....	979
6.1.	Metody uzyskiwania materiału <i>Dorota Jarosz</i>	930	6.5.	Polipy żołądka.....	980
6.2.	Patomorfologia zmian nienowotworowych materiałów tkankowych pobieranych w trakcie badań endoskopowych <i>Andrzej Mróz</i>	931	6.6.	Nowotwory dwunastnicy.....	980
6.3.	Patomorfologia zmian rozrostowych i nowotworowych <i>Andrzej Mróz</i>	933	7.	Choroba Ménériera <i>Andrzej Dąbrowski, Krzysztof Marlicz¹</i>	980
7.	Badania mikrobiologiczne <i>Elżbieta Rozynek</i>	934	8.	Zmiany naczyniowe żołądka <i>Ewa Wrońska</i>	981
C.	Choroby przełyku	936	8.1.	Żołądek arbużowaty.....	981
1.	Fizjologia <i>Marek Pazurek, Ewa Malecka-Panas</i>	936	8.2.	Zmiana Dieulafoya.....	982
2.	Zaburzenia motoryki przełyku <i>Renata Talar-Wojnarowska, Ewa Malecka-Panas</i>	936	9.	Gastropareza <i>Michał Wiszniewski</i>	983
2.1.	Achalazja.....	937	10.	Bezoary <i>Michał Wiszniewski, Krzysztof Marlicz¹</i>	984
2.2.	Rozlany skurcz przełyku.....	939	11.	Wady rozwojowe <i>Michał Wiszniewski, Krzysztof Marlicz¹</i>	985
2.3.	Bolesne skurcze przełyku.....	939	12.	Uchyłki dwunastnicy <i>Michał Wiszniewski, Krzysztof Marlicz¹</i>	985
3.	Choroba refluksowa przełyku <i>Renata Talar-Wojnarowska, Anita Gąsiorowska, Ewa Malecka-Panas</i>	940	E.	Choroby jelita cienkiego	986
3.1.	Przełyk Barretta.....	944	1.	Fizjologia <i>Hanna Szajewska</i>	986
4.	Eozynofilowe zapalenie przełyku <i>Andrea Horvath, Zbigniew Bartuzi</i>	945	2.	Zaburzenia trawienia i wchłaniania.....	988
5.	Nowotwory przełyku <i>Anna Mokrowiecka, Ewa Malecka-Panas</i>	947	2.1.	Celiakia <i>Hanna Szajewska</i>	988
5.1.	Rak przełyku.....	947	2.2.	Zespół krótkiego jelita <i>Stanisław Kłęk, Marek Pertkiewicz¹</i>	993
6.	Uchyłki przełyku <i>Ewa Malecka-Panas</i>	949	2.3.	Zespół rozrostu bakteryjnego <i>Hanna Szajewska</i>	995
7.	Oparzenia przełyku <i>Ewa Malecka-Panas, Renata Talar-Wojnarowska</i>	950	2.4.	Enteropatia z utratą białka <i>Jerzy Socha</i>	997
8.	Wady wrodzone przełyku <i>Marek Pazurek, Ewa Malecka-Panas</i>	952	2.5.	Choroba Whipple'a <i>Witold Bartnik</i>	998
8.1.	Przetoki oskrzelowo-przełykowe i zarośnięcie przełyku.....	952	3.	Nowotwory jelita cienkiego <i>Witold Bartnik</i>	999
8.2.	Wrodzone zwężenie przełyku.....	952	4.	Uchyłki jelita cienkiego <i>Hanna Szajewska</i>	1001
8.3.	Wrodzone zdwojenia przełyku.....	952	4.1.	Uchyłki nabyte.....	1001
8.4.	Pierścienie przełyku.....	952	4.2.	Uchylek Meckla.....	1001
8.5.	Przepuklina rozworu przełykowego.....	953	5.	Zmiany naczyniowe jelita cienkiego <i>Ewa Wrońska</i>	1002
9.	Choroby przełyku wywołane przez drobnoustroje <i>Anna Mokrowiecka, Ewa Malecka-Panas</i>	953	5.1.	Angiodysplazja.....	1002
9.1.	Grzybica przełyku.....	953	5.2.	Choroba Rendu, Oslera i Webera.....	1002
9.2.	Zapalenie przełyku wywołane przez wirus opryszczki zwykłej... 955		5.3.	Zespół Beana.....	1003
9.3.	Cytomegalowirusowe zapalenie przełyku.....	955	6.	Wady wrodzone jelita cienkiego <i>Hanna Szajewska</i>	1003
9.4.	Inne wirusowe zapalenia przełyku.....	956	6.1.	Zdwojenie jelita cienkiego.....	1003
9.5.	Bakteryjne zapalenie przełyku.....	956	6.2.	Malrotacja jelit z wtórnym skrętem jelit.....	1003
9.6.	Gruźlica przełyku.....	956	F.	Choroby jelita grubego	1004
D.	Choroby żołądka i dwunastnicy	957	1.	Fizjologia <i>Witold Bartnik</i>	1004
1.	Fizjologia <i>Tomasz Brzozowski</i>	957	2.	Zespół jelita drażliwego <i>Witold Bartnik</i>	1005
2.	Dyspepsja <i>Andrzej Dąbrowski, Krzysztof Marlicz¹</i>	959	3.	Choroba Hirschsprunga <i>Witold Bartnik</i>	1008
3.	Zapalenia błony śluzowej żołądka lub dwunastnicy i gastropatie <i>Andrzej Dąbrowski, Krzysztof Marlicz¹</i>	962	4.	Uchyłki jelita grubego <i>Witold Bartnik</i>	1009
3.1.	Ostra gastropatia krwotoczna (nadżerkowa).....	963	5.	Wrzodzące zapalenie jelita grubego <i>Witold Bartnik</i>	1010
			6.	Choroba Leśniowskiego i Crohna <i>Witold Bartnik</i>	1017
			7.	Mikroskopowe zapalenia jelita grubego <i>Witold Bartnik</i>	1023
			8.	Niedokrwienne zapalenie jelita grubego <i>Witold Bartnik</i>	1024
			9.	Ostre zapalenie wyrostka robaczkowego <i>Witold Bartnik, Jan Ciekiewicz</i>	1025
			10.	Polipy i nowotwory jelita grubego <i>Witold Bartnik</i>	1026
			10.1.	Polipy gruczolakowe.....	1027
			10.2.	Polipy nienowotworowe.....	1027
			10.3.	Nowotwory uwarunkowane genetycznie.....	1028
			10.3.1.	Zespoły polipowatości rodzinnej.....	1028
			10.3.2.	Zespół Lyncha.....	1029

10.4.	Rak jelita grubego	1029	6.	Nowotwory pęcherzyka żółciowego i dróg żółciowych <i>Piotr Daniel, Ewa Małecka-Panas</i>	1106
11.	Zespół wrzodu samotnego odbytnicy <i>Władysław Januszewicz</i> ...	1033	6.1.	Rak dróg żółciowych	1106
12.	Choroby odbytu <i>Witold Bartnik</i>	1034	6.2.	Rak pęcherzyka żółciowego.....	1108
12.1.	Ropnie	1034	6.3.	Rak okolicy głowy trzustki (tzw. rak brodawki Vatera).....	1110
12.2.	Przetoki.....	1034	J. Choroby wątroby	1111	
12.3.	Guzki krwawnicze.....	1035	1.	Fizjologia <i>Jacek Juszczyk</i>	1111
12.4.	Szczelina odbytu.....	1035	2.	Badanie morfologiczne	1114
12.5.	Rak odbytu <i>Wojciech M. Wysocki</i>	1035	2.1.	Biopsja wątroby <i>Jacek Juszczyk</i>	1114
13.	Zaparcie idiopatyczne <i>Witold Bartnik</i>	1036	2.1.1.	Biopsja przezskórna	1114
G. Choroby infekcyjne i pasożytnicze przewodu pokarmowego	1040	2.1.2.	Biopsja przezżylna	1115	
1.	Ostra biegunka infekcyjna <i>Tomasz Mach</i>	1040	2.1.3.	Biopsja laparoskopowa lub otwarta.....	1116
1.1.	Biegunka podróżnych.....	1045	2.2.	Ocena histologiczna <i>Bożena Walewska-Zielecka</i>	1116
1.2.	Biegunka szpitalna	1046	2.3.	Alternatywne metody oceny zaawansowania włóknienia wątroby <i>Jacek Juszczyk</i>	1118
1.3.	Biegunka związana z antybiotykoterapią	1046	3.	Ostre wirusowe zapalenie wątroby (WZW) <i>Jacek Juszczyk</i>	1118
1.4.	Zatrucie pokarmowe	1047	3.1.	Ostre WZW typu A.....	1118
2.	Rzekomobtoniaste zapalenie jelit <i>Witold Bartnik</i>	1049	3.2.	Ostre WZW typu B i D	1121
3.	Zakażenia przewodu pokarmowego u osób z niedoborem odporności <i>Tomasz Mach</i>	1051	3.2.1.	WZW typu D.....	1124
4.	Choroby pasożytnicze przewodu pokarmowego	1053	3.3.	Ostre WZW typu C	1124
4.1.	Pełzakowica <i>Tomasz Mach</i>	1053	3.4.	Ostre WZW typu E	1126
4.2.	Giardioza <i>Tomasz Mach</i>	1056	3.5.	Zapalenia wątroby wywołane zakażeniami wirusami wtórnie hepatotropowymi.....	1127
4.3.	Blastocystoza <i>Jerzy Stefaniak, Matylda Kludkowska</i>	1058	4.	Przewlekłe wirusowe zapalenie wątroby typu B <i>Jacek Juszczyk</i>	1129
4.4.	Balantidioza <i>Jerzy Stefaniak, Matylda Kludkowska</i>	1058	5.	Przewlekłe wirusowe zapalenie wątroby typu C <i>Jacek Juszczyk</i>	1133
4.5.	Owsica <i>Tomasz Mach</i>	1060	6.	Polekowe uszkodzenia wątroby <i>Anna Boroń-Kaczmarska</i>	1138
4.6.	Glistnica <i>Tomasz Mach</i>	1061	7.	Autoimmunologiczne zapalenie wątroby <i>Marta Wawrzynowicz-Szczewska</i>	1141
4.7.	Tęgorzyca <i>Jerzy Stefaniak, Matylda Kludkowska</i>	1061	8.	Pierwotna marskość żółciowa wątroby <i>Piotr Milkiewicz</i>	1144
4.8.	Węgorzyca (strongyloidoza) <i>Małgorzata Paul</i>	1061	9.	Hiperbilirubinemia wrodzona <i>Tomasz Mach</i>	1147
4.9.	Trichurioza (włosogłówczyca) <i>Jerzy Stefaniak, Matylda Kludkowska</i>	1061	9.1.	Zespół Gilberta	1147
4.10.	Anisakioza <i>Agnieszka Wroczyńska</i>	1061	9.2.	Rzadkie wrodzone hiperbilirubinemie	1149
4.11.	Fascjoloza <i>Małgorzata Paul</i>	1061	10.	Metaboliczne choroby wątroby.....	1149
4.12.	Tasiemczyca <i>Tomasz Mach</i>	1062	10.1.	Porfirie <i>Grażyna Biesiada</i>	1149
H. Choroby trzustki <i>Andrzej Dąbrowski, Grażyna Jurkowska, Urszula Wereszczyńska-Sięmiątkowska</i>	1064	10.1.1.	Ostra porfirią przerywana	1150	
1.	Fizjologia	1064	10.1.2.	Porfirią mieszaną	1151
2.	Ostre zapalenie trzustki.....	1065	10.1.3.	Porfirią skórna późna	1151
3.	Przewlekłe zapalenie trzustki.....	1075	10.2.	Choroba Wilsona <i>Tomasz Mach</i>	1152
3.1.	Autoimmunologiczne zapalenie trzustki	1081	11.	Hemochromatoza <i>Tomasz Mach</i>	1155
4.	Torbiele trzustki	1082	11.1.	Hemochromatoza pierwotna	1155
5.	Nowotwory trzustki	1085	11.2.	Syderozy wtórne i postaci mieszane.....	1158
5.1.	Rak trzustki	1085	12.	Alkoholowa choroba wątroby <i>Tomasz Mach</i>	1159
5.2.	Nowotwory torbielowate	1089	12.1.	Alkoholowe stłuszczenie wątroby	1159
6.	Wrodzone choroby trzustki	1091	12.2.	Alkoholowe zapalenie wątroby.....	1161
6.1.	Dziedziczne zapalenie trzustki	1091	12.3.	Alkoholowa marskość wątroby	1162
6.2.	Wady wrodzone trzustki.....	1091	13.	Niealkoholowe stłuszczeniowe zapalenie wątroby <i>Tomasz Mach</i>	1163
I. Choroby pęcherzyka żółciowego i dróg żółciowych	1092	14.	Marskość wątroby <i>Marta Wawrzynowicz-Szczewska</i>	1165	
1.	Fizjologia <i>Piotr Daniel, Ewa Małecka-Panas</i>	1092	15.	Ostra niewydolność wątroby <i>Anna Boroń-Kaczmarska</i>	1179
2.	Dysfunkcja zwieracza Oddiego <i>Ewa Małecka-Panas</i>	1093	16.	Choroby naczyniowe wątroby.....	1182
3.	Kamica żółciowa i zapalenie dróg żółciowych <i>Anita Gąsiorowska, Ewa Małecka-Panas</i>	1095	16.1.	Zakrzepica żyły wrotnej <i>Marek Krawczyk, Waldemar Patkowski</i> ...	1182
3.1.	Kamica pęcherzyka żółciowego	1095	16.2.	Zakrzepica żył wątrobowych <i>Marek Krawczyk, Waldemar Patkowski</i>	1184
3.2.	Ostre zapalenie pęcherzyka żółciowego.....	1097	16.3.	Idiopatyczne niemarskie nadciśnienie wrotne <i>Marek Hartleb</i> ...	1186
3.3.	Przewlekłe zapalenie pęcherzyka żółciowego	1099	17.	Guzy wątroby <i>Marek Krawczyk, Waldemar Patkowski</i>	1187
3.4.	Kamica przewodowa.....	1099	17.1.	Naczyniak krwionośny wątroby	1187
3.5.	Ostre zapalenie dróg żółciowych	1100	17.2.	Ogniskowy rozrost guzkowy	1189
4.	Pierwotne stwardniające zapalenie dróg żółciowych <i>Piotr Milkiewicz</i>	1102			
5.	Torbiele dróg żółciowych <i>Ewa Małecka-Panas</i>	1104			

17.3.	Gruczolak wątrobowokomórkowy.....	1190	4.6.	Izolowane niedobory hormonów przysadki	1242
17.4.	Rak wątrobowokomórkowy	1191	5.	Guzy przysadki <i>Wojciech Zgliczyński</i>	1242
17.5.	Nowotwory wtórne.....	1194	5.1.	Guz prolaktynowy.....	1244
18.	Przeszczepianie wątroby <i>Marek Krawczyk, Waldemar Patkowski</i> ...	1197	5.2.	Guzy wydzielające hormon wzrostu (akromegalia).....	1247
K.	Niedrożność jelit <i>Jan Ciećkiewicz</i>	1201	5.3.	Guzy wydzielające ACTH	1251
1.	Niedrożność porażenna jelit	1201	5.3.1.	Choroba Cushinga	1251
2.	Niedrożność mechaniczna jelit	1203	5.3.2.	Zespół Nelsona.....	1252
L.	Krwawienie do przewodu pokarmowego	1205	5.3.3.	Zespół ektopowego wydzielania ACTH.....	1253
1.	Ogólne zasady postępowania <i>Jan Ciećkiewicz</i>	1205	5.4.	Guzy wydzielające hormony glikoproteinowe	1253
2.	Krwawienie z wrzodu <i>Witold Bartnik</i>	1206	5.4.1.	Guz gonadotropinowy.....	1254
3.	Krwawienie z żyłaków przełyku lub żołądka <i>Marek Krawczyk, Waldemar Patkowski</i>	1208	5.4.2.	Guz tyreotropinowy	1254
4.	Krwawienie z dolnego odcinka przewodu pokarmowego <i>Michał Wiszniewski</i>	1213	5.5.	Nieczynny guz przysadki	1255
Ł.	Nadwrażliwość pokarmowa <i>Zbigniew Bartuzi, Andrea Horvath</i>	1215	5.6.	Przypadkowo wykryty guz przysadki.....	1255
IV	Choroby układu wewnątrzwydzielniczego		B.	Choroby tarczycy	1256
A.	Choroby podwzgórza i przysadki	1223	1.	Fizjologia <i>Barbara Jarząb, Andrzej Lewiński, Ewa Placzkiewicz-Jankowska</i>	1256
1.	Fizjologia <i>Jolanta Kunert-Radek</i>	1223	2.	Badania diagnostyczne	1257
2.	Badania diagnostyczne <i>Jolanta Kunert-Radek</i>	1226	2.1.	Objawy podmiotowe i przedmiotowe <i>Barbara Jarząb, Ewa Placzkiewicz-Jankowska</i>	1257
2.1.	Objawy podmiotowe i przedmiotowe	1226	2.2.	Badania laboratoryjne <i>Barbara Jarząb, Ewa Placzkiewicz-Jankowska</i>	1258
2.2.	Badania laboratoryjne.....	1227	2.2.1.	Hormony	1258
2.2.1.	Hormony przedniego płata przysadki.....	1227	2.2.2.	Tyreoglobulina.....	1261
2.2.2.	Hormony tylnego płata przysadki	1227	2.2.3.	Przeciwciała przeciwtruczycowe	1261
2.3.	Badania obrazowe.....	1227	2.2.4.	Wydalanie jodu z moczem (joduria)	1262
2.3.1.	Radiogramy.....	1227	2.3.	Badania obrazowe <i>Barbara Jarząb, Ewa Placzkiewicz-Jankowska</i> ...	1262
2.3.2.	Tomografia komputerowa	1228	2.3.1.	RTG, TK, MR	1262
2.3.3.	Rezonans magnetyczny	1228	2.3.2.	Ultrasonografia	1263
2.3.4.	Scyntygrafia receptorowa.....	1229	2.3.3.	Scyntygrafia	1265
2.4.	Badanie okulistyczne	1230	2.4.	Badania morfologiczne <i>Andrzej Lewiński</i>	1266
2.5.	Badania morfologiczne	1230	2.4.1.	Badanie cytologiczne.....	1266
3.	Choroby podwzgórza, tylnego płata przysadki i szyszynki <i>Jolanta Kunert-Radek</i>	1230	2.4.2.	Badanie histologiczne.....	1268
3.1.	Choroby podwzgórza	1230	2.4.3.	Badanie śródoperacyjne tarczycy.....	1268
3.1.1.	Guzy okolicy podwzgorzowo-przysadkowej.....	1230	3.	Nadczynność tarczycy <i>Barbara Jarząb, Ewa Placzkiewicz-Jankowska</i>	1269
3.1.2.	Urazy głowy	1232	3.1.	Choroba Gravesa i Basedowa	1277
3.1.3.	Jatrogenne uszkodzenia podwzgórza	1232	3.2.	Orbitopatia tarczycowa	1282
3.1.4.	Zapalenia	1232	3.3.	Wole guzkowe toksyczne.....	1284
3.1.5.	Zaburzenia dziedziczne	1232	3.4.	Guzyk autonomiczny pojedynczy	1285
3.1.6.	Zaburzenia naczyniowe.....	1232	3.5.	Inne przyczyny nadczynności tarczycy.....	1286
3.2.	Zaburzenia czynności przedniego płata przysadki pochodzenia podwzgorzowego	1233	3.6.	Subkliniczna nadczynność tarczycy.....	1287
3.3.	Choroby podwzgórza i tylnego płata przysadki	1233	3.7.	Nadczynność tarczycy podczas ciąży	1288
3.3.1.	Moczówka prosta	1233	3.8.	Przełom tarczycowy	1288
3.3.2.	Zespół nieadekwatnego wydzielania wazopresyny (zespół Schwartza i Barttera).....	1234	4.	Niedoczynność tarczycy <i>Andrzej Lewiński</i>	1289
3.4.	Zespół pustego siodła	1235	5.	Zapalenia tarczycy <i>Andrzej Lewiński</i>	1296
3.5.	Guzy szyszynki.....	1236	5.1.	Przewlekłe zapalenia tarczycy	1297
4.	Niedoczynność przysadki <i>Wojciech Zgliczyński</i>	1237	5.1.1.	Przewlekłe autoimmunologiczne zapalenie tarczycy (choroba Hashimoto).....	1297
4.1.	Nowotwory prowadzące do niedoczynności przysadki.....	1240	5.1.2.	Niebolesne (ciche) zapalenie tarczycy i poporodowe zapalenie tarczycy	1298
4.2.	Pourazowe i jatrogenne uszkodzenie przysadki	1240	5.1.3.	Choroba Riedla.....	1299
4.3.	Naczyniopochodne uszkodzenie przysadki	1240	5.1.4.	Przewlekłe zapalenia tarczycy indukowane lekami.....	1299
4.3.1.	Poporodowa martwica przysadki (zespół Sheehana).....	1240	5.1.5.	Wole amyloidowe	1299
4.3.2.	Udar krwotoczny przysadki	1241	5.1.6.	Torbiel błonowcowa.....	1299
4.4.	Choroby naciekowo-zapalne przysadki.....	1241	5.2.	Podostre zapalenie tarczycy (choroba de Quervaina)	1299
4.5.	Wrodzone zaburzenia rozwojowe	1241	5.3.	Ostre zapalenia tarczycy.....	1301
			5.3.1.	Ostre bakteryjne zapalenie tarczycy.....	1301
			5.3.2.	Ostre niebakteryjne zapalenia tarczycy	1301
			6.	Zaburzenia z niedoboru jodu <i>Andrzej Lewiński</i>	1302
			7.	Choroby przebiegające z eutyreozą <i>Barbara Jarząb, Ewa Placzkiewicz-Jankowska</i>	1303

7.1.	Wole miąższowe nietoksyczne	1303	3.	Niedoczynność kory nadnerczy <i>Anna A. Kasperlik-Zaluska¹</i>	1335
7.2.	Wole guzkowe nietoksyczne	1303	3.1.	Przewlekła niedoczynność kory nadnerczy	1335
7.3.	Przypadkowo wykryte guzki tarczycy	1306	3.1.1.	Pierwotna niedoczynność kory nadnerczy (choroba Addisona).....	1335
8.	Rak tarczycy <i>Barbara Jarząb, Ewa Placzkiewicz-Jankowska</i>	1306	3.1.2.	Wtórna niedoczynność kory nadnerczy	1339
8.1.	Mikrorak tarczycy	1308	3.2.	Ostra niewydolność kory nadnerczy (przełom nadnerczowy)	1340
8.2.	Rak brodawkowy i rak pęcherzykowy.....	1308	4.	Choroby przebiegające z nadmiarem glikokortykosteroidów (zespół Cushinga) <i>Anna A. Kasperlik-Zaluska¹</i>	1341
8.3.	Rak rdzeniasty	1311	4.1.	Zespół Cushinga wywołany autonomicznym guzem albo guzami kory nadnerczy	1343
8.4.	Rak niezróżnicowany (anaplastyczny).....	1311	4.2.	Subkliniczny zespół Cushinga	1344
9.	Leczenie operacyjne chorób tarczycy <i>Barbara Jarząb, Ewa Placzkiewicz-Jankowska</i>	1311	4.3.	Zespół Cushinga wywołany rozrostem guzkowym nadnerczy	1345
9.1.	Powikłania pooperacyjne	1311	4.3.1.	Rozrost makroguzkowy nadnerczy	1345
10.	Zespół oporności na hormony tarczycy <i>Andrzej Lewiński</i>	1312	4.3.2.	Rozrost mikroguzkowy nadnerczy – pierwotny pigmentowany drobnoguzkowy rozrost (dysplazja) kory nadnerczy.....	1345
11.	Zespół zaburzeń pozataarczycowych przebiegających z eutyreozą <i>Andrzej Lewiński</i>	1313	4.4.	Inne stany z nadmiarem glikokortykosteroidów	1346
C.	Choroby przytarczyc <i>Franciszek Kokot, Edward Franek</i>	1314	4.4.1.	Zespoły dziedziczne	1346
1.	Fizjologia	1314	4.4.2.	Zespoły czynnościowe.....	1346
2.	Badania diagnostyczne	1315	5.	Choroby przebiegające z zaburzeniami wydzielania mineralokortykosteroidów <i>Jadwiga Słowińska-Srzednicka</i>	1346
2.1.	Objawy podmiotowe i przedmiotowe	1315	5.1.	Nadciśnienie tętnicze zależne od nadmiaru mineralokortykosteroidów.....	1346
2.2.	Badania laboratoryjne.....	1315	5.1.1.	Hiperaldosteronizm pierwotny (zespół Conna).....	1346
2.2.1.	Parathormon	1315	5.1.2.	Zespoły nadmiaru deoksykortykosteronu	1350
2.2.2.	Wapń całkowity i zjonizowany	1316	5.1.3.	Pozorny nadmiar mineralokortykosteroidów (<i>apparent mineralocorticoid excess</i> – AME).....	1350
2.2.3.	Fosforany nieorganiczne	1316	5.2.	Hiperaldosteronizm wtórny	1351
2.2.4.	Wchłanianie zwrotne fosforanów przez cewki nerkowe.....	1316	5.3.	Hipoaldosteronizm.....	1351
2.2.5.	Witamina D i jej aktywne metabolity	1317	6.	Zespoły nadmiaru androgenów <i>Jadwiga Słowińska-Srzednicka</i> ...	1351
2.2.6.	Wydalenie cAMP z moczem w warunkach podstawowych oraz po podaniu egzogennego PTH (test Ellswortha i Howarda) ...	1317	6.1.	Hirsutyzm i wirylicacja	1351
2.2.7.	Peptyd podobny do parathormonu (PTHrP)	1317	6.2.	Guzy nadnerczy wydzielające androgeny.....	1354
2.2.8.	Markery obrotu kostnego (osteogenezy i osteolizy).....	1317	6.3.	Wrodzony przerost nadnerczy z niedoboru 21-hydroksylazy... ..	1354
2.3.	Badania obrazowe	1318	6.4.	Wrodzony przerost nadnerczy z niedoboru 11 β -hydroksylazy ...	1355
3.	Nadczynność przytarczyc	1318	7.	Przypadkowo wykryty guz nadnercza (incydentaloma) <i>Anna A. Kasperlik-Zaluska¹</i>	1356
3.1.	Pierwotna nadczynność przytarczyc.....	1318	8.	Rak nadnercza <i>Anna A. Kasperlik-Zaluska¹</i>	1359
3.2.	Wtórna nadczynność przytarczyc.....	1322	E.	Guzy wydzielające katecholaminy <i>Włodzimierz Januszewicz, Andrzej Januszewicz, Aleksander Prejbiś</i>	1362
3.3.	Trzeciorzędowa nadczynność przytarczyc.....	1322	1.	Fizjologia	1362
4.	Niedoczynność przytarczyc	1323	2.	Badania diagnostyczne	1362
4.1.	Pierwotna niedoczynność przytarczyc.....	1323	2.1.	Badania laboratoryjne.....	1362
4.2.	Wtórna niedoczynność przytarczyc.....	1325	2.1.1.	Katecholaminy i ich metabolity	1362
4.3.	Rzekoma niedoczynność przytarczyc.....	1325	2.1.2.	Próba czynnościowa	1362
D.	Choroby kory nadnerczy	1327	2.2.	Badania obrazowe	1362
1.	Fizjologia	1327	3.	Guz chromochłonny i przyzwójaki.....	1364
1.1.	Glikokortykosteroidy <i>Anna A. Kasperlik-Zaluska¹</i>	1327	4.	Złośliwy guz chromochłonny.....	1367
1.2.	Mineralokortykosteroidy <i>Jadwiga Słowińska-Srzednicka</i>	1329	F.	Choroby jajników <i>Piotr Skalba</i>	1368
1.3.	Androgeny nadnerczowe <i>Jadwiga Słowińska-Srzednicka</i>	1329	1.	Fizjologia	1368
2.	Badania diagnostyczne	1330	2.	Badania diagnostyczne	1371
2.1.	Badania laboratoryjne.....	1330	2.1.	Objawy podmiotowe i przedmiotowe.....	1371
2.1.1.	Kortyzol <i>Anna A. Kasperlik-Zaluska¹</i>	1330	2.2.	Badania laboratoryjne.....	1371
2.1.2.	17-hydroksykortykosteroidy (17-OHKS) i wolne kortykoidy w zbiorce dobowej moczu <i>Anna A. Kasperlik-Zaluska¹</i>	1331	2.2.1.	Podstawowe oznaczenia stężeń hormonów w surowicy	1371
2.1.3.	ACTH <i>Anna A. Kasperlik-Zaluska¹</i>	1331	2.2.2.	Próby czynnościowe.....	1371
2.1.4.	Test pobudzania wydzielania kortyzolu syntetyczną kortykotropiną <i>Anna A. Kasperlik-Zaluska¹</i>	1331	2.3.	Badania obrazowe	1372
2.1.5.	Test pobudzania wydzielania ACTH i kortyzolu za pomocą CRH (test stymulacyjny z CRH) <i>Anna A. Kasperlik-Zaluska¹</i>	1331	3.	Zaburzenia miesiączkowania	1372
2.1.6.	Testy hamowania deksametazonem <i>Anna A. Kasperlik-Zaluska¹</i> ...	1332	3.1.	Pierwotny i wtórny brak miesiączki	1372
2.1.7.	Badania hormonalne układu renina–angiotensyna–aldosteron <i>Jadwiga Słowińska-Srzednicka</i>	1332	3.2.	Pierwotna i wtórna niewydolność jajników	1373
2.1.8.	Androgeny nadnerczowe <i>Jadwiga Słowińska-Srzednicka</i>	1333	3.2.1.	Pierwotna niewydolność jajników.....	1373
2.2.	Badania obrazowe <i>Anna A. Kasperlik-Zaluska¹</i>	1333	3.2.2.	Wtórna niewydolność jajników	1374
2.2.1.	Tomografia komputerowa	1333			
2.2.2.	Rezonans magnetyczny	1334			
2.2.3.	Ultrasonografia	1335			
2.2.4.	Pozytonowa tomografia emisyjna (PET).....	1335			
2.2.5.	Scyntygrafia	1335			

3.3.	Inne zaburzenia miesiączkowania	1375	4.	Zaburzenia dojrzewania płciowego	1402
3.3.1.	Bolesne miesiączkowanie	1375	4.1.	Przedwczesne dojrzewanie płciowe	1402
3.3.2.	Zespół napięcia przedmiesiączkowego	1375	4.2.	Opóźnione dojrzewanie płciowe	1402
4.	Zespół policystycznych jajników	1376	J.	Choroby rozproszzonego układu wewnątrzwydzielniczego	1405
5.	Guzy jajnika	1378	1.	Fizjologia <i>Barbara Jarzęb, Ewa Placzkiewicz-Jankowska</i>	1405
6.	Zaburzenia okresu okołomenopauzalnego i pomenopauzalnego	1379	2.	Badania diagnostyczne <i>Daria Handkiewicz-Junak</i>	1405
6.1.	Zaburzenia okresu okołomenopauzalnego	1380	2.1.	Objawy podmiotowe i przedmiotowe	1405
6.2.	Zaburzenia okresu pomenopauzalnego	1380	2.2.	Badania laboratoryjne	1406
6.3.	Zasady leczenia objawowego w okresie okołomenopauzalnym i pomenopauzalnym	1381	2.2.1.	Markery swoiste	1406
G.	Choroby jąder <i>Krzysztof Kula, Jolanta Słowikowska-Hilczer</i>	1382	2.2.2.	Markery nieswoiste	1407
1.	Fizjologia	1382	2.2.3.	Próby czynnościowe	1407
2.	Badania diagnostyczne	1382	2.3.	Badania obrazowe	1407
2.1.	Objawy podmiotowe i przedmiotowe	1382	2.3.1.	USG, TK, MR	1407
2.2.	Badania laboratoryjne	1383	2.3.2.	Scyntygrafia i PET	1407
2.2.1.	Badania hormonalne	1383	2.4.	Badania morfologiczne	1409
2.2.2.	Badanie nasienia	1383	3.	Nowotwory neuroendokrynne	
2.2.3.	Badania genetyczne	1384	<i>Barbara Jarzęb, Ewa Placzkiewicz-Jankowska, Daria Handkiewicz-Junak</i>	1409	
2.2.4.	Markery nowotworów z komórek płciowych	1384	3.1.	Nowotwory neuroendokrynne w stopniu złośliwości G1 i G2	1410
2.2.5.	Inne badania laboratoryjne	1384	3.1.1.	Guz insulinowy	1412
2.3.	Badania obrazowe	1384	3.1.2.	Guz gastrynowy	1413
2.4.	Badanie histologiczne	1384	3.1.3.	Guz glukagonowy	1413
3.	Zaburzenia czynności jąder	1384	3.1.4.	Guz wydzielający VIP (zespół Venera i Morrisona)	1413
3.1.	Wnętrostwo	1385	3.1.5.	Guz somatostatynowy	1414
3.2.	Pierwotna niewydolność hormonalna jąder	1386	3.1.6.	Nowotwory neuroendokrynne trzustki nieczynne hormonalnie	1414
3.3.	Uszkodzenie kanalików jądra	1387	3.1.7.	NEN rozwijające się w przewodzie pokarmowym	1414
3.4.	Wtórna niewydolność hormonalna jąder	1387	3.2.	Raki neuroendokrynne w stopniu złośliwości G3 (niskozróżnicowane)	1417
4.	Nowotwory jądra	1388	K.	Zespoły wielogruzołowe	1418
4.1.	Inwazyjne nowotwory z komórek płciowych	1388	1.	Poliendokrynopatie uwarunkowane autoimmunologicznie	
4.2.	Inne nowotwory jądra	1389	<i>Andrzej Lewiński</i>	1418	
5.	Ginekomastia	1390	1.1.	Autoimmunologiczny zespół niedoczynności wielogruzołowej typu 1	1418
H.	Zaburzenia determinacji i różnicowania płci <i>Krzysztof Kula, Jolanta Słowikowska-Hilczer</i>	1392	1.2.	Autoimmunologiczny zespół niedoczynności wielogruzołowej typu 2	1420
1.	Fizjologia	1392	1.3.	Autoimmunologiczny zespół niedoczynności wielogruzołowej typu 3	1421
2.	Badania diagnostyczne	1393	2.	Zespoły mnogich nowotworów układu wydzielania wewnętrznego <i>Barbara Jarzęb, Ewa Placzkiewicz-Jankowska</i>	1421
2.1.	Objawy podmiotowe i przedmiotowe	1393	2.1.	Zespół mnogich nowotworów układu wydzielania wewnętrznego typu 1	1421
2.2.	Badania laboratoryjne	1393	2.2.	Zespół mnogich nowotworów układu wydzielania wewnętrznego typu 2	1423
2.3.	Badania obrazowe	1393	2.3.	Inne zespoły mnogich nowotworów układu wydzielania wewnętrznego	1425
2.4.	Badanie histologiczne	1393	L.	Cukrzyca <i>Jacek Sieradzki</i>	1426
3.	Zaburzenia różnicowania płci gonadalnej i somatycznej	1393	1.	Fizjologia	1426
3.1.	Zaburzenie rozwoju płciowego jajnikowo-jądrowe lub z zaburzeniem chromosomów płciowych (poprzednio obojnactwo prawdziwe lub hermafrodytyzm prawdziwy)	1394	2.	Badania diagnostyczne	1427
3.2.	Zaburzenie rozwoju płciowego z prawidłowym lub zaburzonym kariotypem (poprzednio obojnactwo rzekome)	1394	2.1.	Glikemia	1427
3.2.1.	Zaburzenie rozwoju płciowego 46,XY lub 45,X/46,XY (poprzednio obojnactwo rzekome męskie)	1394	2.2.	Hemoglobina glikowana (HbA1c)	1428
3.2.2.	Zaburzenie rozwoju płciowego 46,XX (poprzednio obojnactwo rzekome żeńskie)	1395	2.3.	Fruktozamina	1429
4.	Zaburzenia identyfikacji płciowej	1396	2.4.	Glukozuria	1429
I.	Zaburzenia wzrastania i dojrzewania płciowego <i>Ewa Malecka-Tendera</i>	1398	2.5.	Ciała ketonowe w moczu i we krwi	1430
1.	Fizjologia	1398	2.6.	Insulina	1430
2.	Badania diagnostyczne	1398	2.7.	Peptyd C	1430
2.1.	Objawy podmiotowe i przedmiotowe	1398	2.8.	Przeciwciała przeciw wyspowe	1430
2.2.	Badania laboratoryjne	1399	2.9.	Próby czynnościowe	1431
2.3.	Badania obrazowe	1400	2.9.1.	Doustny test tolerancji glukozy	1431
3.	Zaburzenia wzrastania	1400	2.9.2.	Test dożylnego obciążenia glukozą	1431
3.1.	Somatotropinowa niedoczynność przysadki	1400	2.9.3.	Ocena wrażliwości na insulinę	1431
3.2.	Nadmierny wzrost	1402			

3.	Cukrzyca	1432	C.	Ostre uszkodzenie nerek	
4.	Cukrzyca a ciąża	1455		<i>Michał Myśliwiec, Robert Drabczyk</i>	1499
4.1.	Cukrzyca przedciążowa	1455	D.	Przewlekła choroba nerek	<i>Michał Myśliwiec</i> .....
4.2.	Cukrzyca rozpoznana podczas ciąży.....	1456			1508
5.	Ostre powikłania cukrzycy.....	1458	E.	Choroby kłębuszków nerkowych	1519
5.1.	Kwasica i śpiączka ketonowa.....	1458	1.	Kłębuszkowe zapalenie nerek.....	1519
5.2.	Zespół hiperglikemiczno-hiperosmolalny.....	1460	1.1.	Klasyfikacja i ogólna charakterystyka kłębuszkowych zapaleń nerek <i>Marian Klinger, Robert Drabczyk</i>	1519
5.3.	Kwasica mleczanowa	1461	1.2.	Ostre kłębuszkowe zapalenie nerek (poinfekcyjne, rozpłemowe śródwłośniczkowe) <i>Marian Klinger, Ilona Dziemiątko</i>	1521
5.4.	Hipoglikemia polekowa.....	1462	1.3.	Gwałtownie postępujące kłębuszkowe zapalenie nerek (rozpłemowe zewnątrzwłośniczkowe kłębuszkowe zapalenie nerek)	1522
6.	Przewlekłe powikłania cukrzycy.....	1463	1.3.1.	Pierwotnie gwałtownie postępujące kłębuszkowe zapalenie nerek <i>Marian Klinger, Ilona Dziemiątko</i>	1523
6.1.	Powikłania oczne.....	1463	1.3.2.	Wtórnie gwałtownie postępujące kłębuszkowe zapalenie nerek <i>Zbigniew Hruby, Marian Klinger</i>	1525
6.1.1.	Retinopatia cukrzycowa	1463	1.4.	Mezangialne kłębuszkowe zapalenie nerek	1526
6.1.2.	Inne powikłania oczne	1464	1.4.1.	Pierwotnie mezangialne kłębuszkowe zapalenie nerek <i>Marian Klinger, Ilona Dziemiątko</i>	1526
6.2.	Nefropatia cukrzycowa	1464	1.4.2.	Wtórnie mezangialne kłębuszkowe zapalenie nerek <i>Zbigniew Hruby</i>	1527
6.3.	Neuropatia cukrzycowa.....	1465	1.5.	Błoniastorozpłemowe kłębuszkowe zapalenie nerek (mezangialno-włośniczkowe kłębuszkowe zapalenie nerek) ...	1528
6.4.	Zespół stopy cukrzycowej.....	1466	1.5.1.	Pierwotnie błoniastorozpłemowe kłębuszkowe zapalenie nerek <i>Marian Klinger, Ilona Dziemiątko</i>	1528
6.5.	Powikłania makroangiopatyczne	1470	1.5.2.	Wtórnie błoniastorozpłemowe kłębuszkowe zapalenie nerek <i>Zbigniew Hruby</i>	1529
6.6.	Zmiany skórne	1471	1.6.	Submikroskopowe kłębuszkowe zapalenie nerek	1529
6.7.	Zmiany stawowe.....	1472	1.6.1.	Pierwotnie submikroskopowe kłębuszkowe zapalenie nerek <i>Marian Klinger, Krzysztof Kazimierczak</i>	1530
6.8.	Zmiany kostne	1472	1.6.2.	Wtórnie submikroskopowe kłębuszkowe zapalenie nerek <i>Zbigniew Hruby</i>	1531
6.9.	Zaburzenia psychologiczne i psychiczne.....	1472	1.7.	Ogniskowe segmentowe stwardnienie kłębuszków nerkowych.....	1531
			1.7.1.	Pierwotnie ogniskowe segmentowe stwardnienie kłębuszków nerkowych <i>Marian Klinger, Krzysztof Kazimierczak</i>	1532
			1.7.2.	Wtórnie ogniskowe segmentowe stwardnienie kłębuszków nerkowych <i>Zbigniew Hruby</i>	1533
			1.8.	Błoniaste kłębuszkowe zapalenie nerek.....	1534
			1.8.1.	Pierwotnie błoniaste kłębuszkowe zapalenie nerek <i>Marian Klinger, Krzysztof Kazimierczak</i>	1534
			1.8.2.	Wtórnie błoniaste kłębuszkowe zapalenie nerek <i>Zbigniew Hruby</i>	1536
			1.9.	Włókienkowe i immunotaktoidalne kłębuszkowe zapalenie nerek <i>Marian Klinger, Krzysztof Kazimierczak</i>	1536
			2.	Glomerulopatie wtórne	1537
			2.1.	Nefropatia toczniowa <i>Zbigniew Hruby</i>	1537
			2.2.	Nefropatia cukrzycowa <i>Edward Franek, Franciszek Kokot</i>	1539
			2.3.	Amyloidoza (skrobiawica) nerek <i>Zbigniew Hruby</i>	1543
			2.4.	Choroba złogów immunoglobulin monoklonalnych <i>Zbigniew Hruby</i>	1543
			2.5.	Glomerulopatia lipoproteinowa <i>Marian Klinger, Krzysztof Kazimierczak</i>	1544
			2.6.	Nefropatie związane z zakażeniem HIV <i>Robert Drabczyk</i>	1544
			3.	Glomerulopatie wrodzone	1545
			3.1.	Zespół Alporta <i>Marian Klinger, Krzysztof Kazimierczak</i>	1545
			3.2.	Nefropatia cienkich błon podstawnych <i>Marian Klinger, Robert Drabczyk</i>	1546
			3.3.	Choroba Fabry'ego <i>Marian Klinger, Robert Drabczyk</i>	1546
			3.4.	Wrodzone zespoły nerczycowe <i>Marian Klinger, Krzysztof Kazimierczak</i>	1547
			4.	Zespół nerczycowy <i>Marian Klinger, Sławomir C. Zmonarski</i>	1547

v

Choroby nerek i dróg moczowych

A. Fizjologia

Franciszek Kokot, Edward Franek, Małgorzata Wągrowska-Danilewicz ... 1475

B. Badania diagnostyczne..... 1478

1.	Objawy podmiotowe <i>Franciszek Kokot, Edward Franek</i>	1478
1.1.	Ból.....	1478
1.2.	Zaburzenia w oddawaniu moczu.....	1478
2.	Objawy przedmiotowe <i>Franciszek Kokot, Edward Franek</i>	1479
2.1.	Obrzęki	1479
2.2.	Krwimocz	1479
2.3.	Nadciśnienie tętnicze	1479
3.	Badania laboratoryjne <i>Franciszek Kokot, Edward Franek</i>	1479
3.1.	Ocena czynności poszczególnych odcinków nefronu	1479
3.2.	Badanie ogólne moczu.....	1481
3.2.1.	Cechy fizyczne moczu.....	1481
3.2.2.	Cechy biochemiczne moczu	1482
3.2.3.	Cechy morfologiczne moczu	1484
3.3.	Badania krwi	1485
3.3.1.	Kreatynina.....	1486
3.3.2.	Cystatyna C	1486
3.3.3.	Mocznik	1486
3.3.4.	Kwas moczowy	1487
4.	Badania obrazowe <i>Jerzy Walecki, Ewa Gorczyca-Wisniewska</i>	1487
4.1.	Radiogram przeglądowy jamy brzusznej	1487
4.2.	Ultrasonografia	1487
4.3.	Urografia klasyczna (rentgenowska).....	1489
4.4.	Uretrografia i cystografia	1490
4.5.	Pielografia.....	1492
4.6.	Tomografia komputerowa	1492
4.7.	Badania radioizotopowe	1493
4.8.	Rezonans magnetyczny	1494
5.	Badania morfologiczne	1495
5.1.	Biopsja nerki <i>Franciszek Kokot, Edward Franek</i>	1495
5.2.	Ocena histologiczna <i>Małgorzata Wągrowska-Danilewicz</i>	1495
6.	Badania mikrobiologiczne <i>Franciszek Kokot, Edward Franek</i>	1498

F. Śródmiażdżowe zapalenie nerek	
<i>Stanisław Czekalski, Krzysztof Pawlaczek, Robert Drabczyk</i>	1551
1. Ostre śródmiażdżowe (cewkowo-śródmiażdżowe) zapalenie nerek	1552
2. Przewlekłe śródmiażdżowe (cewkowo-śródmiażdżowe) zapalenie nerek	1554
G. Tubulopatie <i>Jan Zawadzki</i>	1557
1. Glukozyuria nerkowa	1557
2. Nerkowa kwasica cewkowa	1558
2.1. Kwasica cewkowa bliższa	1558
2.2. Kwasice cewkowe dalsze	1559
2.3. Nerkowa kwasica cewkowa typu 4	1560
3. Cystynuria	1561
4. Rodzinna krzywica hipofosfatemiczna	1562
5. Zespół Gitelmana	1563
6. Zespół Barttera	1564
7. Moczówka prosta nerkowa	1564
8. Zespół Fanconiego	1565
H. Kamica nerkowa	
<i>Władysław Sułowicz, Tomasz Stompór, Robert Drabczyk</i>	1567
I. Nefropatia zaporowa <i>Władysław Sułowicz, Maciej Drożdż</i>	1575
J. Zakażenia układu moczowego	
<i>Jan Dulawa, Robert Drabczyk</i>	1578
K. Torbiele nerek <i>Michał Nowicki</i>	1589
1. Torbiele proste nerek	1589
2. Nabita torbielowatość nerek	1590
3. Zwrodnienie wielotorbielowate nerek	1590
4. Nefronoftyza	1592
5. Gąbczastość rdzenia nerek	1593
6. Wielotorbielowata dysplazja nerek	1593
L. Nowotwory układu moczowego	
<i>Andrzej Książek, Wojciech Żalaska</i>	1594
1. Guzy nerki	1594
1.1. Rak nerkowokomórkowy	1594
1.2. Rak miedniczki nerkowej i moczowodu	1597
2. Rak pęcherza moczowego	1597
3. Rak cewki moczowej	1598
M. Wady wrodzone układu moczowego	
<i>Jacek A. Pietrzyk</i>	1599
1. Wady wrodzone nerek	1599
2. Wady wrodzone dróg moczowych	1601
2.1. Wady moczowodów	1602
2.2. Wady pęcherza moczowego	1602
2.3. Wady cewki moczowej	1603
2.4. Odpływ pęcherzowo-moczowodowy	1603
N. Układ krążenia w chorobach nerek	1606
1. Choroby serca u osób z upośledzoną czynnością nerek	
<i>Jacek Imiela, Krzysztof J. Filipiak</i>	1606
2. Nadciśnienie tętnicze w chorobach nerek	
<i>Andrzej Więcek, Jerzy Chudek</i>	1609
O. Nerki a ciąża <i>Władysław Sułowicz, Tomasz Stompór</i>	1613
1. Fizjologia	1613
2. Zakażenia układu moczowego podczas ciąży	1613
3. Ostre uszkodzenie nerek związane z ciążą i porodem	1613
3.1. Ostra martwica kory nerek	1614
4. Ciąża u chorej z przewlekłą niewydolnością nerek	1614
4.1. Ciąża w okresie przeddializacyjnym	1614
4.2. Ciąża podczas leczenia dializami	1614
4.3. Ciąża po przeszczepieniu nerki	1615
5. Nadciśnienie tętnicze a ciąża	1615
5.1. Stan przedrzucawkowy	1615
5.2. Rzucałka	1617
P. Leczenie nerkozastępcze	1618
1. Hemodializoterapia <i>Bolesław Rutkowski</i>	1618
2. Dializa otrzewnowa <i>Zofia Wańkowicz</i>	1620
3. Przeszczepianie nerki <i>Magdalena Durlik</i>	1623
R. Leczenie żywieniowe w chorobach nerek	
<i>Edward Franek, Michał Nowicki</i>	1628
S. Zasady stosowania leków u osób z chorobami nerek	
<i>Bolesław Rutkowski, Andrzej Chamienia, Bogdan Biedunkiewicz</i>	1632
VI	
Choroby układu krwiotwórczego	
A. Fizjologia	1635
1. Hematopoeza <i>Wiesław W. Jędrzejczak</i>	1635
2. Krzepnięcie krwi i fibrynoliza <i>Krystyna Zawilska</i>	1638
B. Objawy podmiotowe i przedmiotowe	
<i>Andrzej Hellmann</i>	1645
1. Objawy podmiotowe	1645
2. Objawy przedmiotowe	1645
2.1. Powiększenie węzłów chłonnych	1645
2.2. Powiększenie śledziony	1646
2.3. Objawy przedmiotowe skaz krwotocznych	1647
C. Badania laboratoryjne i morfologiczne	1648
1. Badanie morfologii krwi <i>Janusz Kabata, Andrzej Hellmann</i>	1648
1.1. Erytrocyty	1649
1.1.1. Hemoglobina	1649
1.1.2. Liczba erytrocytów i hematokryt	1649
1.1.3. Wskaźniki erytrocytowe	1649
1.1.4. Retikulocyty	1650
1.1.5. Erytogram	1651
1.2. Leukocyty	1652
1.3. Płytki krwi	1653
2. Badania w niedokrwistościach	
<i>Maria Podolak-Dawidziak, Bogdan Solnica</i>	1654
2.1. Badania przemian hemoglobiny	1654
2.1.1. Haptoglobina i hemopeksyna	1654
2.1.2. Wolna hemoglobina w surowicy i w moczu	1654
2.1.3. Methemoglobina	1654
2.1.4. Hemosyderyna	1654
2.1.5. Bilirubina	1654
2.1.6. Elektroforeza hemoglobiny	1655
2.2. Ocena jakości erytrocytów	1655
2.2.1. Oporność osmotyczna erytrocytów	1655
2.2.2. Badanie hemolizy w zakwaszonym glicerolu	1655
2.2.3. Badanie kriohemolizy	1655
2.2.4. Test wiązania 5'-maleimidu eoizyny (test EMA)	1655
2.2.5. Enzymy wewnątrzkrwinkowe	1656
2.2.6. Czas przeżycia erytrocytów	1656
2.3. Ocena gospodarki żelazowej	1656
2.3.1. Żelazo w surowicy	1656
2.3.2. Wysycenie transferyny żelazem	1657
2.3.3. Całkowita zdolność wiązania żelaza	1657
2.3.4. Rozpuszczalny receptor dla transferyny	1657

2.3.5.	Ferrytyna	1657	3.	Niedokrwistość syderoblastyczna	1689
2.3.6.	Hepcydyna-25	1658	4.	Niedokrwistość chorób przewlekłych	1690
2.3.7.	Protoporfiryna cynkowa	1658	5.	Niedokrwistość megaloblastyczna	1692
2.3.8.	Próba doustnego obciążenia żelazem	1658	5.1.	Niedokrwistość z niedoboru witaminy B ₁₂	1692
2.4.	Inne czynniki wpływające na erytropoezę	1658	5.2.	Niedokrwistość z niedoboru kwasu foliowego	1694
2.4.1.	Erytropoetyna	1658	6.	Niedokrwistości hemolityczne	1695
2.4.2.	Kwas foliowy	1658	6.1.	Niedokrwistości hemolityczne wrodzone	1697
2.4.3.	Witamina B ₁₂	1659	6.1.1.	Sferocytoza wrodzona	1697
2.4.4.	Kwas metylomalonowy	1659	6.1.2.	Niedobór dehydrogenazy glukozy-6-fosforanowej	1698
2.5.	Przeciwciała przeciwko erytrocytom (test Coombsa)	1659	6.1.3.	Niedobór kinazy pirogronianowej	1699
3.	Badania leukocytów <i>Bogdan Solnica, Tomasz Sacha</i>	1659	6.1.4.	Methemoglobinemia	1700
3.1.	Badania mobilizacji granulocytów	1659	6.1.5.	Talasemie (niedokrwistości tarczowatokrwinkowe)	1701
3.2.	Badania chemotaksji	1659	6.1.6.	Niedokrwistość sierpowatokrwinkowa	1702
3.3.	Badania fagocytozy	1660	6.2.	Niedokrwistości hemolityczne nabyte	1703
3.4.	Aktywność fosfatazy zasadowej granulocytów	1660	6.2.1.	Niedokrwistość hemolityczna autoimmunologiczna	1703
3.5.	Aktywność peroksydazy granulocytów	1661	6.2.2.	Niedokrwistość hemolityczna z aloimmunizacji	1705
3.6.	Aktywność esteraz leukocytów	1661	6.2.3.	Niedokrwistość hemolityczna mikroangiopatyczna	1705
3.7.	Zawartość ciał tłuszczowych barwionych sudanem czarnym B w granulocytach	1662	6.2.4.	Nocna napadowa hemoglobinuria	1706
3.8.	Zawartość substancji PAS-dodatnich	1662	7.	Niedokrwistość aplastyczna	1707
4.	Immunoglobuliny <i>Anna Dmoszyńska</i>	1663	E.	Białaczki ostre <i>Jerzy Hołowicki</i>	1711
4.1.	Elektroforeza białek	1664	1.	Ostre białaczki szpikowe	1711
4.2.	Immunofiksacja	1664	2.	Ostre białaczki/chłoniaki limfoblastyczne	1725
4.3.	Stężenie immunoglobulin	1665	F.	Nowotwory mieloproliferacyjne i mielodysplastyczne	1733
4.4.	Łańcuchy lekkie immunoglobulin	1665	1.	Klasyfikacja <i>Andrzej Hellmann</i>	1733
5.	Badania krzepnięcia krwi i fibrynolizy	1666	2.	Przewlekła białaczka szpikowa <i>Andrzej Hellmann, Witold Prejzner</i>	1734
5.1.	Czas częściowej tromboplastyny po aktywacji <i>Bogdan Solnica</i>	1666	3.	Czerwienica prawdziwa <i>Irena Frydecka</i>	1739
5.2.	Czas protrombinowy <i>Bogdan Solnica</i>	1666	4.	Nadpłytkowość samoistna <i>Irena Frydecka</i>	1742
5.3.	Czas trombinowy <i>Bogdan Solnica</i>	1667	5.	Pierwotne włóknienie szpiku <i>Irena Frydecka</i>	1745
5.4.	Aktywność anty-Xa <i>Bogdan Solnica</i>	1668	6.	Przewlekła białaczka eozynofilowa i inne hipereozynofilie <i>Andrzej Hellmann, Witold Prejzner</i>	1748
5.5.	Fibrynogen <i>Bogdan Solnica, Anetta Undas</i>	1668	7.	Mastocytoza <i>Andrzej Hellmann, Andrzej Mital</i>	1752
5.6.	Inne czynniki krzepnięcia <i>Bogdan Solnica, Anetta Undas</i>	1668	8.	Przewlekła białaczka neutrofilowa <i>Andrzej Hellmann</i>	1756
5.7.	Oporność na aktywowane białko C <i>Bogdan Solnica, Anetta Undas</i>	1669	9.	Przewlekła białaczka mielomonocytoza <i>Andrzej Hellmann, Andrzej Mital</i>	1757
5.8.	Antytrombina <i>Bogdan Solnica, Anetta Undas</i>	1670	10.	Atypowa przewlekła białaczka szpikowa <i>Andrzej Hellmann</i>	1760
5.9.	Białko C i białko S <i>Bogdan Solnica, Anetta Undas</i>	1670	11.	Zespoły mielodysplastyczne <i>Jadwiga Dwilewicz-Trojaczek</i>	1760
5.10.	Czynnik von Willebranda <i>Bogdan Solnica, Anetta Undas</i>	1671	G.	Nowotwory limfoproliferacyjne	1767
5.11.	Markery generacji trombiny <i>Bogdan Solnica, Anetta Undas</i>	1671	1.	Klasyfikacja <i>Krzysztof Warzocha</i>	1767
5.12.	Dimer D <i>Bogdan Solnica</i>	1672	2.	Przewlekłe białaczki limfoidalne <i>Tadeusz Robak</i>	1768
5.13.	Produkty degradacji fibryny i fibrynogenu <i>Bogdan Solnica, Anetta Undas</i>	1672	2.1.	Przewlekła białaczka limfocytowa	1768
5.14.	Tromboelastografia i tromboelastometria <i>Anetta Undas</i>	1673	2.2.	Białaczka włochatokomórkowa	1773
5.15.	Badania czynności płytek krwi <i>Bogdan Solnica, Anetta Undas</i>	1673	2.3.	Białaczka prolimfocytowa	1775
5.16.	Czas krwawienia i czas okluzji PFA <i>Bogdan Solnica, Anetta Undas</i>	1673	2.4.	Białaczka z dużych ziarnistych limfocytów	1775
6.	Badanie cytologiczne i histologiczne szpiku <i>Andrzej Hellmann, Wanda Knopińska-Posluszny</i>	1674	3.	Chłoniaki nieziarnicze <i>Krzysztof Warzocha</i>	1776
6.1.	Biopsja szpiku	1674	4.	Chłoniak Hodgkina <i>Janusz Meder</i>	1795
6.2.	Ocena mikroskopowa szpiku	1676	5.	Gammapatie monoklonalne <i>Anna Dmoszyńska</i>	1801
7.	Badania immunofenotypu komórek hematopoezy <i>Andrzej Hellmann, Krzysztof Lewandowski</i>	1678	5.1.	Gammapatia monoklonalna o nieokreślonym znaczeniu	1802
8.	Badania genetyczne <i>Olga Haus</i>	1681	5.2.	Szpiczak plazmocytowy	1802
8.1.	Cytogenetyka klasyczna	1681	5.3.	Amyloidoza (skrobiawica) łańcuchów lekkich immunoglobulin	1809
8.2.	Cytogenetyka molekularna	1682	5.4.	Makroglobulinemia Waldenströma	1812
8.3.	Łańcuchowa reakcja polimerazy	1683	5.5.	Choroby łańcuchów ciężkich	1815
8.4.	Inne metody badań genetycznych	1683	H.	Histiocytozy zapalne i nowotworowe	1816
8.5.	Zastosowanie badań genetycznych w chorobach układu krwiotwórczego	1683	1.	Zespół hemofagocytowy <i>Wiesław W. Jędrzejczak</i>	1816
D.	Niedokrwistości <i>Maria Podolak-Dawidziak</i>	1685	2.	Histiocytoza z komórek Langerhansa <i>Dariusz Wołowicz</i>	1818
1.	Niedokrwistość pokrwotoczna	1685			
2.	Niedokrwistość z niedoboru żelaza	1686			

I. Niedobory odporności <i>Jacek Roliński, Tomasz Sacha</i>	1820
J. Zaburzenia hemostazy	1828
1. Skazy krwotoczne płytkowe <i>Krystyna Zawilska</i>	1828
1.1. Małopłytkowości.....	1828
1.1.1. Małopłytkowości uwarunkowane zmniejszonym wytwarzaniem płytek krwi (małopłytkowości „centralne”)...	1829
1.1.2. Pierwotna małopłytkowość immunologiczna.....	1831
1.1.3. Małopłytkowości „obwodowe” immunologiczne.....	1836
1.1.4. Małopłytkowości „obwodowe” nieimmunologiczne (mikroangiopatie zakrzepowe).....	1837
1.1.5. Małopłytkowości związane z sekwestracją płytek krwi (hipersplenizmem).....	1841
1.1.6. Małopłytkowości z rozcieńczenia.....	1841
1.2. Nadpłytkowości.....	1842
1.3. Zaburzenia czynności płytek krwi (trombocytopatie).....	1842
1.3.1. Wrodzone zaburzenia receptorów powierzchniowych błony płytkowej.....	1842
1.3.2. Defekty aktywności prokoagulacyjnej płytek.....	1844
1.3.3. Zaburzenia ziarnistości płytkowych.....	1844
1.3.4. Defekty struktury lub cytoszkieletu białek płytkowych.....	1845
1.3.5. Defekty (wrodzone warianty) receptorów dla rozpuszczalnych agonistów płytkowych i dla szlaków sygnałowych.....	1845
1.3.6. Nabyte zaburzenia czynności płytek krwi.....	1845
2. Skazy krwotoczne naczyniowe <i>Krystyna Zawilska</i>	1846
3. Skazy krwotoczne osoczowe <i>Jerzy Windyga</i>	1848
3.1. Skazy krwotoczne osoczowe wrodzone.....	1848
3.1.1. Hemofilia A.....	1848
3.1.2. Hemofilia B.....	1851
3.1.3. Choroba von Willebranda.....	1852
3.1.4. Wrodzone niedobory innych czynników krzepnięcia.....	1854
3.2. Skazy krwotoczne osoczowe nabyte.....	1854
3.2.1. Zaburzenia krzepnięcia wywołane niedoborem witaminy K...	1854
3.2.2. Zaburzenia krzepnięcia w chorobach wątroby.....	1855
3.2.3. Rozsiane krzepnięcie wewnątrznaczyniowe.....	1856
3.2.4. Nabyta hemofilia A.....	1858
3.2.5. Inne nabyte skazy krwotoczne osoczowe.....	1862
4. Stany nadkrzepliwości <i>Anetta Undas</i>	1862
K. Transfuzjologia kliniczna i hemafereza lecznicza	1866
1. Grupy krwi <i>Bogumiła Michalewska</i>	1866
2. Stosowanie krwi, jej składników i produktów krwiopochodnych – zasady ogólne <i>Magdalena Łętowska, Aleksandra Rosiek</i>	1869
3. Stosowanie krwi, jej składników i produktów krwiopochodnych – zasady szczegółowe <i>Magdalena Łętowska, Aleksandra Rosiek</i>	1874
3.1. Krew pełna konserwowana.....	1874
3.2. Koncentrat krwinek czerwonych.....	1874
3.3. Ubogoleukocytarny koncentrat krwinek czerwonych.....	1875
3.4. Przemiany koncentrat krwinek czerwonych.....	1875
3.5. Koncentrat krwinek płytkowych.....	1876
3.5.1. Koncentrat krwinek płytkowych otrzymany metodą manualną.....	1876
3.5.2. Koncentrat krwinek płytkowych otrzymany metodą automatycznej aferezy.....	1877
3.5.3. Ubogoleukocytarny koncentrat krwinek płytkowych.....	1877
3.5.4. Oporność na przetaczanie koncentratów krwinek płytkowych.....	1877
3.6. Koncentrat granulocytarny.....	1878
3.7. Napromienowane składniki krwi.....	1878
3.8. Osocze świeżo mrożone.....	1879
3.9. Krioprecypitat.....	1879
3.10. Albumina.....	1880
3.11. Immunoglobuliny.....	1880
4. Hemafereza lecznicza <i>Andrzej Hellmann, Maria Bieniaszewska</i> ...	1881
L. Przeszczepianie komórek krwiotwórczych <i>Jan Zaucha, Andrzej Hellmann</i>	1883
vii	
Choroby reumatyczne	
A. Podział chorób reumatycznych <i>Irena Zimmermann-Górska</i>	1893
B. Objawy podmiotowe i przedmiotowe <i>Irena Zimmermann-Górska</i>	1895
1. Objawy podmiotowe.....	1895
1.1. Ból.....	1895
1.2. Sztywność.....	1895
2. Badanie przedmiotowe układu ruchu.....	1895
2.1. Stawy kręgosłupa.....	1895
2.2. Stawy krzyżowo-biodrowe.....	1896
2.3. Stawy kończyn.....	1897
2.3.1. Stawy skroniowo-żuchwowe.....	1900
2.3.2. Badanie mięśni.....	1900
2.3.3. Badanie ścięgien i tkanek okołostawowych.....	1900
C. Badania diagnostyczne	1901
1. Badania laboratoryjne <i>Beata Nowak, Piotr Wiland</i>	1901
1.1. Szybkość opadania krwinek czerwonych (odczyn Biernackiego, OB).....	1901
1.2. Czynniki reumatoidalny.....	1901
1.3. Przeciwciała przeciwko cytrulinowanym peptydom.....	1902
1.4. Przeciwciała przeciwjądrowe.....	1903
1.5. Przeciwciała antyfosfolipidowe.....	1905
1.6. Przeciwciała przeciwko cytoplazmie neutrofilów.....	1905
1.7. Krioglobuliny.....	1906
1.8. Składowe dopełniacza.....	1907
1.9. Kompleksy immunologiczne.....	1907
1.10. Markery obrotu kostnego.....	1908
1.10.1. Markery kościotworzenia.....	1908
1.10.2. Markery resorpcji kostnej.....	1908
2. Badania obrazowe <i>Jadwiga Staniszevska-Varga, Małgorzata Serafin-Król, Anna Ciechomska</i>	1908
2.1. Radiogramy.....	1908
2.2. Tomografia komputerowa.....	1914
2.3. Rezonans magnetyczny.....	1915
2.4. Scyntygrafia.....	1917
2.5. Ultrasonografia.....	1918
3. Artroskopia <i>Władysław Manikowski, Leszek Romanowski</i>	1919
4. Badanie płynu stawowego <i>Irena Zimmermann-Górska</i>	1921
5. Densytometria kości <i>Piotr Glusko, Witold Tłustochowicz</i>	1923
5.1. Dwuwiązkowa absorpcjometria rentgenowska.....	1923
5.2. Ilościowa tomografia komputerowa i metoda ultradźwiękowa.....	1925
6. Badania neurofizjologiczne <i>Juliusz Huber</i>	1925
D. Choroby układowe tkanki łącznej	1926
1. Reumatoidalne zapalenie stawów <i>Anna Filipowicz-Sosnowska</i> ...	1926
2. Choroba Still'a u dorosłych <i>Irena Zimmermann-Górska</i>	1940
3. Toczeń rumieniowaty układowy <i>Jacek Musiał</i>	1943
4. Toczeń poplekowy <i>Jacek Musiał</i>	1950
5. Zespół antyfosfolipidowy <i>Irena Zimmermann-Górska, Jacek Musiał, Jana Skrzypczak</i>	1951

6.	Twardzina układowa	Stanisław Sierakowski, Matylda Sierakowska...	1955
7.	Rozlane zapalenie powięzi z eozynofilią	Stanisław Sierakowski, Matylda Sierakowska	1963
8.	Zapalenie wielomięśniowe i skórno-mięśniowe	Paweł Mielnik, Hanna Chwalińska-Sadowska ¹	1965
9.	Mieszana choroba tkanki łącznej i zespoły nakładania	Marzena Olesińska, Hanna Chwalińska-Sadowska ¹	1970
10.	Zapalenia naczyń	Jacek Musiał, Jan Sznajd, Andrzej Szczeklik ¹	1974
10.1.	Zapalenie średnich naczyń		1975
10.1.1.	Guzkowe zapalenie tętnic		1975
10.1.2.	Choroba Kawasaki		1977
10.2.	Zapalenie małych naczyń		1977
10.2.1.	Zapalenie naczyń związane z ANCA		1977
10.2.2.	Zapalenie małych naczyń związane z kompleksami immunologicznymi		1983
10.3.	Zapalenie różnych naczyń		1988
10.3.1.	Zapalenie naczyń w chorobie Behçeta		1988
10.3.2.	Zapalenie naczyń w zespole Cogana		1989
10.4.	Zapalenie naczyń jednego narządu		1989
10.4.1.	Leukocytoklastyczne zapalenie naczyń skóry		1989
10.5.	Zapalenia naczyń w chorobie układowej		1990
10.6.	Zapalenie naczyń o prawdopodobnej etiologii		1990
10.6.1.	Zapalenie naczyń związane z zakażeniem		1990
10.6.2.	Zapalenie naczyń związane z lekami		1991
10.6.3.	Zapalenie naczyń związane z nowotworem		1991
11.	Polimialgia reumatyczna	Irena Zimmermann-Górska	1991
12.	Zespół Sjögrena	Irena Zimmermann-Górska	1993
E.	Zapalenia stawów z zajęciem stawów kręgosłupa		1997
1.	Zesztywniające zapalenie stawów kręgosłupa	Irena Zimmermann-Górska	1997
2.	Łuszczycowe zapalenie stawów	Jacek Szechiński, Eugeniusz Józef Kucharz	2003
3.	Reaktywne zapalenie stawów	Brygida Kwiatkowska	2009
4.	Zapalenia stawów w przebiegu nieswoistych zapaleń jelit	Piotr Wiland, Jacek Szechiński	2012
F.	Choroba zwyrodnieniowa stawów	Leszek Szczepański	2015
G.	Infekcyjne (septyczne) zapalenie stawów	Mariusz Korkosz	2024
H.	Choroby związane z obecnością kryształów	Irena Zimmermann-Górska	2027
1.	Dna moczanowa		2027
2.	Choroby wywołane przez kryształy pirofosforanu wapnia		2032
3.	Zapalenia stawów wywołane przez apatyty		2034
4.	Inne odczyny zapalne w stawach wywołane przez kryształy		2034
I.	Choroby metaboliczne kości		2035
1.	Osteoporoza	Piotr Glusko, Witold Tlustochowicz	2035
2.	Osteomalacja	Piotr Glusko, Witold Tlustochowicz	2041
3.	Choroba Pageta	Mariusz Korkosz	2042
J.	Reumatyzm tkanek miękkich	Włodzimierz Samborski ..	2046
1.	Tendopatie i entezopatie		2046
1.1.	Zespół bolesnego barku		2046
1.2.	Inne entezopatie		2047
2.	Periartropatie		2047
3.	Zapalenia pochewek ścięgnistych		2047
4.	Zapalenia kaletek maziowych		2047
5.	Fibromialgia		2047
K.	Zaburzenia nerwowo-naczyniowe	Eugeniusz Józef Kucharz	2050
1.	Neuropatie uciskowe nerwów obwodowych		2050
1.1.	Zespół otworu górnego klatki piersiowej		2051
1.2.	Neuropatie uciskowe nerwu pośrodkowego		2051
1.2.1.	Zespół mięśnia nawrotnego obłęgo		2051
1.2.2.	Zespół cieśni nadgarstka		2051
1.3.	Zespół nerwu międzykostnego przedniego przedramienia ...		2052
1.4.	Neuropatie uciskowe nerwu łokciowego		2052
1.4.1.	Zespół kanału łokciowego		2052
1.4.2.	Zespół kanału nadgarstka nerwu łokciowego		2053
1.5.	Meralgia z parestezjami		2053
1.6.	Zespół kanału stępu		2053
1.7.	Metatarsalgia Mortona		2053
1.8.	Inne rzadkie zespoły uciskowe		2053
2.	Algodystrofia		2054
L.	Choroby tkanki łącznej uwarunkowane genetycznie		2057
1.	Zespół nadmiernej ruchomości stawów	Irena Zimmermann-Górska	2057
2.	Zespół Ehlersa i Danlosa	Irena Zimmermann-Górska	2058
3.	Dysplazje kostno-stawowe	Mariusz Korkosz	2059
M.	Nowotwory tkanek miękkich i kości		2063
1.	Nowotwory tkanek miękkich	Wojciech M. Wysocki, Piotr Rutkowski, Joanna Wysocka, Andrzej Komorowski	2063
2.	Mięsaki kości	Piotr Rutkowski	2063
N.	Inne choroby układu ruchu		2067
1.	Zmiany w układzie ruchu związane z zaburzeniami hormonalnymi	Eugeniusz Józef Kucharz	2067
1.1.	Zmiany w układzie ruchu związane z cukrzycą		2067
1.2.	Zmiany w układzie ruchu związane z chorobami tarczycy		2068
1.2.1.	Zmiany w przebiegu tyreotoksykozy		2069
1.2.2.	Zmiany w przebiegu niedoczynności tarczycy		2069
1.3.	Zmiany w układzie ruchu towarzyszące zaburzeniom wydzielania glikokortykosteroidów		2070
1.3.1.	Zmiany w przebiegu zespołu Cushinga		2070
1.3.2.	Zmiany w przebiegu niedoczynności kory nadnerczy		2070
2.	Zaburzenia układu krwiotwórczego w chorobach reumatycznych	Maria Podolak-Dawidziak	2070
3.	Martwica jałowa kości	Mariusz Korkosz	2072
4.	Osteoartropatia przerostowa	Irena Zimmermann-Górska	2074
5.	Amyloidoza (skrobiawica)	Anna Filipowicz-Sosnowska	2076
6.	Rumień guzowaty	Irena Zimmermann-Górska	2078
7.	Zapalenie tkanki tłuszczowej	Irena Zimmermann-Górska	2079
O.	Kinezyterapia w chorobach układu ruchu	Barbara Krzyśko	2081
1.	Metody i techniki kinezyterapii		2081
2.	Usprawnianie w różnych okresach choroby		2082
VIII	Choroby alergiczne		
A.	Patofizjologia i klasyfikacja chorób alergicznych	Marek L. Kowalski	2085
1.	Rodzaje nadwrażliwości		2085
2.	Alergia atopowa		2086
3.	Alergie IgE-zależne nieatopowe		2089
4.	Nazewnictwo chorób z nadwrażliwości		2089

B. Badania diagnostyczne Jerzy Kruszewski.....	2091	2.6. Zaburzenia węchu i smaku	2156
1. Badania laboratoryjne.....	2091	2.7. Zaburzenia czynności narządu wzroku	2156
1.1. Immunoglobulina klasy E (IgE).....	2091	2.8. Zaburzenia czynności zwieraczy	2158
1.2. Eozynofile we krwi obwodowej i wydzielinach.....	2092	3. Zespół zwiększonego ciśnienia wewnątrzczaszkowego	2158
1.3. Tryptaza	2092	B. Bóle głowy Jacek J. Roźniński	2161
1.4. Histamina i metylohistamina	2093	1. Wstęp	2161
1.5. Inhibitor składowej C1 układu dopełniacza	2093	2. Migrena	2163
1.6. Kompleksy immunologiczne	2093	2.1. Migrena przewlekła	2168
2. Testy skórne	2094	3. Niemigrenowe bóle głowy.....	2169
2.1. Testy skórne punktowe i śródskórne.....	2094	3.1. Ból głowy typu napięciowego.....	2169
2.2. Testy płatkowe	2096	3.2. Klasterowy ból głowy.....	2170
3. Próby prowokacyjne.....	2097	3.3. Hemikranie napadowe	2172
3.1. Próba prowokacyjna donosowa	2098	3.4. Krótkotrwałe napady jednostronnego bólu głowy przypominającego nerwoból z przekwieniem spojówek i łzawieniem (SUNCT).....	2173
3.2. Próby prowokacyjne z lekami	2098	3.5. Hemikrania ciągła.....	2173
3.2.1. Próba prowokacyjna z kwasem acetylosalicylowym.....	2099	3.6. Inne rzadkie samoistne bóle głowy	2173
4. Badanie cytologiczne wymazu z nosa	2100	3.7. Klasyczny nerwoból nerwu trójdzielnego	2174
C. Anafilaksja i wstrząs anafilaktyczny Jerzy Kruszewski.....	2101	4. Ból głowy spowodowany nadużywaniem leków	2175
D. Nadwrażliwość na leki Barbara Bieńkiewicz, Joanna S. Makowska, Marek L. Kowalski.....	2108	C. Udar mózgu Anna Członkowska, Maciej Niewada.....	2177
E. Choroba posurowicza Barbara Rogala	2116	D. Padaczka Krystyna Niedzielska, Piotr Czapirski.....	2180
F. Alergiczny nieżyt nosa Monika Świerczyńska-Krępa, Jan Brożek, Barbara Rogala	2118	E. Ośpienie Maria Barcikowska	2187
G. Alergiczne choroby oczu Ewa Bogacka.....	2120	1. Łagodne zaburzenia poznawcze	2188
1. Alergiczne zapalenie spojówek	2120	2. Choroba Alzheimer'a	2188
2. Inne choroby powierzchni oka z nadwrażliwości alergicznej....	2120	3. Ośpienie naczyniopochodne i mieszane.....	2193
3. Choroby powierzchni oka z nadwrażliwości niealergicznej	2120	4. Ośpienie z ciałami Lewy'ego	2194
H. Alergiczne choroby skóry Jacek Szepietowski, Wiesław Gliński'	2123	5. Zwrodnienie czołowo-skroniowe.....	2195
1. Pokrzywka	2123	F. Choroby układu pozapiramidowego Urszula Fiszer... 2. Postępujące porażenie nadjądrowe.....	2190
2. Atopowe zapalenie skóry	2123	3. Zanic wieloukładowy	2190
3. Kontaktowe zapalenie skóry.....	2123	4. Drżenie samoistne	2190
4. Skórne objawy alergii na leki	2130	5. Choroba Huntingtona	2190
I. Obrzęk naczynioruchowy Roman Nowicki.....	2133	6. Dystonia.....	2190
J. Alergie na jady owadów Marek Jutel, Ewa Cichoń-Jarosz	2140	7. Zespół niespokojnych nóg	2190
K. Zasady swoistej immunoterapii alergenowej Barbara Rogala	2140	G. Stwardnienie rozsiane Anna Członkowska, Dagmara Mirowska-Guzel	2190
IX Wybrane choroby układu nerwowego		H. Choroby układu nerwowo-mięśniowego	2197
A. Objawy podmiotowe i przedmiotowe Grażyna Zwolińska.....	2147	1. Uszkodzenie komórki rogu przedniego Grażyna Zwolińska.....	2197
1. Objawy podmiotowe.....	2147	2. Uszkodzenie nerwu obwodowego (neuropatie) Grażyna Zwolińska.....	2197
1.1. Ból.....	2147	2.1. Ostra zapalna poliradikuloneuropatia demielinizacyjna (zespół Guillaina i Barrégo).....	2197
1.2. Parestezje.....	2148	2.2. Przewlekła zapalna poliradikuloneuropatia demielinizacyjna... ..	2198
1.3. Zawroty głowy i zaburzenia równowagi	2148	2.3. Neuropatie paranotworowe.....	2199
1.4. Zaburzenia czynności ruchowych.....	2149	2.4. Dziedziczne neuropatie ruchowo-czuciowe	2199
1.5. Zaburzenia widzenia	2150	3. Choroby złącza nerwowo-mięśniowego Grażyna Zwolińska ...	2199
1.6. Zaburzenia snu	2150	3.1. Miastenia	2199
2. Objawy przedmiotowe	2150	3.2. Zespół miasteniczny Lamberta i Eatona.....	2202
2.1. Zaburzenia czucia powierzchniowego, głębokiego i wibracji... ..	2150	3.3. Botulizm.....	2202
2.2. Zaburzenia czynności ruchowych.....	2151	4. Choroby mięśni (miopatie).....	2202
2.3. Zaburzenia świadomości	2153	4.1. Dystrofie mięśniowe (miopatie dystroficzne) Marek Bodzioch	2202
2.4. Afazja, apraksja, agnozja i zaburzenia uwagi	2153	4.2. Kanałopatie i zaburzenia transportu jonów Marek Bodzioch	2202
2.5. Zaburzenia pamięci.....	2155	4.3. Miopatie wrodzone Marek Bodzioch	2202
		4.4. Miopatie mitochondrialne Marek Bodzioch	2202

4.5.	Miopatie metaboliczne	Marek Bodzioch	2203
4.6.	Inne miopatie	Marek Bodzioch	2203
4.7.	Rozpad mięśni szkieletowych (rabdomioliza)	Robert Drabczyk	2203
I.	Zakażenia ośrodkowego układu nerwowego		2205
1.	Fizjologia	Witold Przyjalkowski	2205
1.1.	Anatomia		2205
1.2.	Fizjologia płynu mózgowo-rdzeniowego		2205
2.	Badania diagnostyczne	Witold Przyjalkowski	2207
2.1.	Objawy oponowe		2207
2.2.	Badanie płynu mózgowo-rdzeniowego		2208
2.2.1.	Nakłucie lędźwiowe		2208
2.2.2.	Wyniki		2211
3.	Ostre ropne zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych	Witold Przyjalkowski	2211
4.	Bakteryjne nieropne zapalenia ośrodkowego układu nerwowego	Witold Przyjalkowski	2217
4.1.	Gruźlicze zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych i mózgu		2218
5.	Wirusowe zapalenia ośrodkowego układu nerwowego	Witold Przyjalkowski	2220
6.	Grzybice ośrodkowego układu nerwowego	Witold Przyjalkowski	2225
7.	Ograniczone zakażenia mózgu	Witold Przyjalkowski	2226
7.1.	Ropniak podtwardówkowy		2226
7.2.	Ropień mózgu		2227
8.	Zarażenia pasożytnicze ośrodkowego układu nerwowego	Małgorzata Paul	2227
8.1.	Neglerioza		2227
8.2.	Ziarniniakowe pełzakowe zapalenie mózgu		2227
J.	Urazy czaszkowo-mózgowe	Zbigniew Czernicki	2227
1.	Podstawy patofizjologii urazu mózgu		2227
2.	Wstrząśnienie mózgu		2227
3.	Złamanie kości sklepienia czaszki		2227
4.	Złamanie podstawy czaszki		2227
5.	Krwiak nadtwardówkowy		2227
6.	Krwiak podtwardówkowy		2227
7.	Wodniak podtwardówkowy		2227
8.	Uszkodzenie mózgu		2227
8.1.	Pourazowe krwawienie podpajęczynówkowe		2227
8.2.	Słuczenie mózgu, krwiak śródmózgowy		2227
8.3.	Rana drążąca i postrzałowa		2227
8.4.	Rozsiane uszkodzenie aksonów		2227
9.	Późne następstwa urazów mózgu		2227
D.	Ogólne zasady diagnostyki nowotworów	Krzysztof Krzemieniecki ¹	2246
1.	Badania pomocnicze		2246
1.1.	Badania obrazowe		2246
1.2.	Badania laboratoryjne		2249
2.	Diagnostyka nowotworów o nieznanym umiejscowieniu pierwotnym		2250
E.	Leczenie nowotworów		2251
1.	Ogólne zasady leczenia skojarzonego	Maciej Krzakowski	2251
2.	Zasady leczenia operacyjnego nowotworów	Krzysztof Herman	2252
3.	Radioterapia	Bogusław Maciejewski	2253
4.	Metody leczenia systemowego	Maciej Krzakowski, Tomasz Sacha, Krzysztof Krzemieniecki ¹	2258
4.1.	Chemioterapia		2258
4.1.1.	Biologiczne podstawy chemioterapii		2258
4.1.2.	Leki przeciwnowotworowe		2259
4.1.3.	Ogólne zasady chemioterapii		2261
4.2.	Hormonoterapia		2263
4.3.	Leczenie biologiczne		2263
4.3.1.	Przeciwciała monoklonalne		2264
4.3.2.	Inhibitory kinaz tyrozynowych i innych enzymów		2264
4.3.3.	Interferony i interleukiny		2266
4.3.4.	Monoklonalne przeciwciała anti-CTLA-4		2267
4.3.5.	Monoklonalne przeciwciała anti-PD1 i anti-PDL1		2267
5.	Specyfika leczenia chorych w wieku podeszłym	Aleksandra Łacko	2267
6.	Wybrane powikłania leczenia nowotworów		2268
6.1.	Nudności i wymioty	Maciej Krzakowski, Tomasz Sacha, Krzysztof Krzemieniecki ¹	2268
6.2.	Mielosupresja i gorączka neutropeniczna	Maciej Krzakowski, Tomasz Sacha, Krzysztof Krzemieniecki ¹	2269
6.3.	Zespół rozpadu nowotworu	Maciej Krzakowski, Tomasz Sacha, Krzysztof Krzemieniecki ¹	2273
6.4.	Wynaczenie cytotatyków	Aleksandra Grela-Wojewoda, Wojciech M. Wysocki	2275
6.5.	Popromienne zapalenie skóry i błon śluzowych	Marcin Hetnał, Wojciech M. Wysocki	2277
6.5.1.	Popromienne zapalenie skóry		2277
6.5.2.	Popromienne zapalenie błony śluzowej jamy ustnej		2277
6.5.3.	Popromienne zapalenie przełyku		2278
6.5.4.	Popromienne zapalenie błony śluzowej jelit		2278
6.6.	Zapalenie skóry wywołane przez leki hamujące EGFR	Krzysztof Krzemieniecki ¹	2278
6.7.	Zaburzenia płodności i laktacji	Krzysztof Malecki	2280
F.	Wybrane stany naglące u chorych na nowotwory	Aleksandra Kotlińska-Lemieszek, Maciej Kluziak, Jacek Łuczak	2281
1.	Silny nieuśmierzony ból		2281
2.	Zespół żyły głównej górnej		2282
3.	Zwiększone ciśnienie wewnątrzczaszkowe		2283
4.	Zespół ucisku rdzenia kręgowego		2283
5.	Nowotworowa niedrożność jelit		2284
6.	Złamania kości		2285
7.	Hiperkalcemia		2285
G.	Wybrane nowotwory		2286
1.	Rak piersi	Krzysztof Krzemieniecki ¹	2286
2.	Rak gruczołu krokowego	Krzysztof Krzemieniecki ¹	2291
3.	Czerniak	Krzysztof Krzemieniecki ¹	2293
4.	Rak skóry	Andrzej Komorowski, Wojciech M. Wysocki	2296
4.1.	Rak podstawonokomórkowy skóry		2296
4.2.	Rak płaskonabłonkowy skóry		2297
X	Wybrane zagadnienia onkologii klinicznej		
A.	Biologia molekularna nowotworów	Janusz A. Siedlecki	2231
B.	Epidemiologia nowotworów i badania przesiewowe		2238
1.	Epidemiologia nowotworów złośliwych w Polsce	Joanna Didkowska, Witold A. Zatoński	2238
2.	Badania przesiewowe w onkologii	Radzisław Kordek, Jarosław Reguła, Włodzimierz Olszewski	2239
C.	Patomorfologia i klasyfikacja zaawansowania nowotworów	Włodzimierz Olszewski	2242
1.	Metody diagnostyczne w patomorfologii		2242
2.	Patomorfologiczne czynniki prognostyczne i predykcyjne		2243
3.	Klasyfikacja zaawansowania nowotworów		2244

XI	Choroby zakaźne	
A.	Wprowadzenie <i>Weronika Rymer</i>	2301
1.	Definicje.....	2301
2.	Czynnik biologiczny	2302
3.	Czynniki wpływające na postać i przebieg zakażenia.....	2302
4.	Łańcuch zakażenia.....	2303
B.	Podstawy diagnostyki laboratoryjnej chorób zakaźnych <i>Anna Przondo-Mordarska</i>	2305
1.	Cele i zasady badania mikrobiologicznego	2305
2.	Diagnostyka mikrobiologiczna zakażeń bakteryjnych.....	2305
3.	Diagnostyka zakażeń wirusowych.....	2309
4.	Diagnostyka zakażeń grzybiczych.....	2311
5.	Diagnostyka zarażeń pasożytniczych	2311
C.	Zasady leczenia przeciwdrobnoustrojowego	2314
1.	Wiadomości ogólne <i>Waleria Hryniewicz</i>	2314
1.1.	Metody leczenia przeciwdrobnoustrojowego.....	2314
1.2.	Zasady wyboru leku	2315
1.3.	Monitorowanie leczenia i przyczyny niepowodzenia	2318
1.4.	Badanie mikrobiologiczne a skuteczność kliniczna leku	2319
1.5.	Oporność bakterii na antybiotyki.....	2319
2.	Leki przeciwbakteryjne <i>Waleria Hryniewicz</i>	
3.	Leki przeciwgrzybicze <i>Waleria Hryniewicz</i>	
4.	Leki przeciwwirusowe <i>Miłosz Parczewski</i>	
5.	Leki przeciwpierwotniakowe <i>Jerzy Stefaniak, Szymon Nowak</i>	
6.	Leki przeciwko robakom płaskim i nicieniom <i>Jerzy Stefaniak, Szymon Nowak</i>	
7.	Leki przeciwko ektopasożytom <i>Joanna Salomon, Jacek Szepletowski</i>	
D.	Wybrane choroby wirusowe	2323
1.	Grypa <i>Ernest Kuchar, Jacek Mrukowicz, Andrzej Gładysz, Piotr Sawiec</i>	2323
2.	Choroba przebiegniowa (przebiegnię) <i>Andrzej Gładysz, Piotr Sawiec</i>	2329
3.	Odra <i>Leszek Szenborn, Piotr Sawiec</i>	2330
4.	Świnka (nagminne zapalenie przysusnic) <i>Leszek Szenborn, Bożena Dubiel</i>	2332
5.	Różyczka <i>Leszek Szenborn, Bożena Dubiel</i>	2334
6.	Ospa wietrzna <i>Ewa Duszczyk, Bożena Dubiel</i>	2336
7.	Półpasiec <i>Piotr Zaborowski, Bożena Dubiel</i>	2338
8.	Zakażenie wirusem opryszczki zwykłej <i>Piotr Zaborowski, Piotr Sawiec</i>	2340
9.	Mononukleozą zakaźną <i>Magdalena Marczyńska, Piotr Sawiec</i>	2343
10.	Choroby wywołane przez parwowirus B19 <i>Magdalena Marczyńska, Piotr Sawiec</i>	2345
11.	Mięczak zakaźny <i>Andrzej Gładysz, Piotr Sawiec, Weronika Rymer</i>	
12.	Zakażenia wirusami <i>Coxsackie</i> <i>Małgorzata Ingot</i>	
13.	Zakażenia adenowirusowe <i>Ernest Kuchar</i>	
14.	Zakażenie wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV) <i>Magdalena Leszczyszyn-Pynka</i>	
15.	Wirusowe gorączki krwotoczne <i>Anna Kuna, Agnieszka Wroczyńska</i>	
15.1.	Denga	
15.2.	Żółta gorączka.....	
15.3.	Zakażenie wirusem gorączki krwotocznej ebola	
16.	Zika <i>Weronika Rymer, Agnieszka Wroczyńska, Anna Kuna</i>	
17.	Gorączka chikungunya <i>Agnieszka Wroczyńska</i>	
E.	Wybrane choroby bakteryjne	2348
1.	Tęžec <i>Robert Flisiak, Bartosz Szetela, Jacek Mrukowicz</i>	2348
2.	Zatrucie toksyną botulinową (botulizm, zatrucie jadem kiełbasianym) <i>Robert Flisiak, Piotr Sawiec</i>	2350
3.	Dur brzuszny <i>Piotr Zaborowski</i>	2352
4.	Wybrane zakażenia gronkowcowe <i>Tomasz Smiatacz, Waleria Hryniewicz, Weronika Rymer</i>	
5.	Wybrane zakażenia paciorkowcowe <i>Magdalena Leszczyszyn-Pynka</i>	
5.1.	Płonica (szkarlatyna).....	
5.2.	Róża	
6.	Martwicze zapalenia powięzi <i>Magdalena Leszczyszyn-Pynka, Monika Bociąga-Jasik</i>	
6.1.	Paciorkowcowe zapalenie powięzi <i>Magdalena Leszczyszyn-Pynka</i>	
6.2.	Zgorzel gazowa <i>Monika Bociąga-Jasik</i>	
7.	Pastereloza <i>Jolanta Niścigorska-Olsen</i>	
8.	Tularemia <i>Jolanta Niścigorska-Olsen</i>	
9.	Bruceloza <i>Jolanta Niścigorska-Olsen</i>	
10.	Nosaczna <i>Weronika Rymer</i>	
11.	Wąglik <i>Monika Bociąga-Jasik</i>	
12.	Różycza <i>Monika Bociąga-Jasik</i>	
13.	Promienica <i>Monika Bociąga-Jasik</i>	
14.	Dur powrotny przenoszony przez wszy <i>Anna Grzeszczuk</i>	
15.	Leptospiroza <i>Marta Wawrzynowicz-Syczewska</i>	
16.	Gorączka od ugryzienia przez szczura <i>Weronika Rymer</i>	
17.	Riketsjozy <i>Piotr Zaborowski, Weronika Rymer</i>	
17.1.	Dury plamiste	
17.2.	Gorączki plamiste	
18.	Gorączka Q <i>Ernest Kuchar</i>	
19.	Bartonelozy	
19.1.	Choroba kociego pazura <i>Jolanta Niścigorska-Olsen</i>	
19.2.	Gorączka okopowa <i>Jolanta Niścigorska-Olsen</i>	
19.3.	Angiomatoza bakteryjna <i>Jolanta Niścigorska-Olsen</i>	
19.4.	Plamica wątrobowa <i>Jolanta Niścigorska-Olsen</i>	
19.5.	Choroba Carriona <i>Małgorzata Paul</i>	
20.	Choroby przenoszone drogą płciową	
20.1.	Kiła <i>Anna Wojas-Pelc, Maciej Pastuszcak, Andrzej Jaworek</i>	
20.2.	Rzeżączka <i>Aleksandra Batycka-Baran</i>	
20.3.	Zakażenie chłamydiowe przenoszone drogą płciową <i>Aleksandra Batycka-Baran</i>	
20.4.	Ziarnica weneryczna pachwin <i>Aleksandra Batycka-Baran</i>	
F.	Choroby przenoszone przez kleszcze	2354
1.	Biologia kleszczy <i>Robert Flisiak</i>	2354
2.	Nieswoiste metody ochrony przed kleszczami <i>Robert Flisiak</i>	2354
3.	Klasyfikacja chorób przenoszonych przez kleszcze <i>Robert Flisiak</i>	2355
4.	Borelioza z Lyme <i>Robert Flisiak, Jacek Szechiński</i>	2356
5.	Odkleszczowe zapalenie mózgu (syn. środkowoeuropejskie lub wczesnoletnie) <i>Robert Flisiak</i>	2361
6.	Anaplazmoza <i>Robert Flisiak</i>	2362
7.	Babeszjoza <i>Jerzy Jaroszewicz</i>	
8.	Erlichioza <i>Jerzy Jaroszewicz</i>	
9.	Dur powrotny przenoszony przez kleszcze <i>Jerzy Jaroszewicz</i>	
G.	Choroby grzybicze	2364
1.	Grzybice głębokie	2364
1.1.	Kandydoza (drożdżycza, kandydiaza) <i>Iwona Cielniak</i>	2364
1.2.	Kryptokokoza (toruloza, drożdżycza europejska) <i>Miłosz Parczewski</i>	

4.	Hipofosfatemia.....	2469
5.	Hiperfosfatemia.....	2470
6.	Witamina D.....	2471
G.	Zaburzenia równowagi kwasowo-zasadowej	
	<i>Franciszek Kokot, Edward Franek</i>	2474
1.	Fizjologia.....	2474
2.	Wpływ zaburzeń równowagi kwasowo-zasadowej na metabolizm.....	2476
3.	Podział zaburzeń równowagi kwasowo-zasadowej.....	2477
4.	Kwasica nieoddechowa.....	2477
5.	Kwasica oddechowa.....	2478
6.	Zasadowica nieoddechowa.....	2478
7.	Zasadowica oddechowa.....	2479

XIII

Zatrucia

A.	Ogólne zasady postępowania w ostrych zatruciach	
	<i>Dorota Klimaszyk, Zbigniew Kołaciński, Janusz Szajewski</i>	2483
1.	Ocena stanu chorego.....	2483
2.	Rozpoznanie zatrucia.....	2483
3.	Dekontaminacja.....	2485
4.	Metody przyspieszonej eliminacji wchłoniętych trucizn.....	2486
5.	Odtrutki.....	2486
6.	Słownik wybranych pojęć.....	2486
B.	Wybrane zespoły kliniczne w ostrych zatruciach	
	<i>Dorota Klimaszyk, Janusz Szajewski</i>	2487
1.	Ostry zespół cholinergiczny.....	2487
2.	Ostry zespół antycholinergiczny.....	2488
3.	Hipotermia.....	2489
4.	Hipertermia.....	2490
5.	Zespół sympatykomimetyczny.....	2491
6.	Zespół serotoninowy (serotoninerгіczny).....	2492
C.	Zatrucia substancjami chemicznymi	
	<i>Dorota Klimaszyk, Zbigniew Kołaciński, Janusz Szajewski</i>	2494
1.	Alkohole.....	2494
1.1.	Alkohol etylowy.....	2494
1.2.	Alkohol izopropylowy i propylowy.....	2496
1.3.	Alkohole wyższe (amylowy, butylowy, etyloheksalowy, alkohole fuzlowe).....	2496
1.4.	Alkohol metylowy.....	2496
1.5.	Glikol etylenowy.....	2497
2.	Amoniak i wodorotlenek amonowy.....	
3.	Azotany i azotyny nieorganiczne.....	
4.	Chlor.....	
5.	Cyjanki i cyjanowodor.....	
6.	Herbicydy.....	
7.	Insektycydy.....	
8.	Kwasy i zasady żrące.....	
9.	Olów.....	
10.	Rozpuszczalniki organiczne.....	
11.	Rtęć.....	
12.	Siarkowodor.....	
13.	Tlenek węgla.....	2498
D.	Zatrucia substancjami pochodzenia biologicznego	
	<i>Zbigniew Kołaciński, Dorota Klimaszyk, Janusz Szajewski</i>	2500
1.	Grzyby.....	2500

1.1.	Muchomor sromotnikowy (<i>Amanita phalloides</i>).....	2500
1.2.	Zasłonak rudy (<i>Cortinarius orellanus</i>).....	2502
1.3.	Piestrzenica kasztanowata (<i>Gyromitra esculenta</i>).....	2503
2.	Rośliny wyższe.....	2503
2.1.	Cis pospolity (<i>Taxus baccata</i>).....	2503
2.2.	Naparstnica (<i>Digitalis</i>).....	2504
2.3.	Rośliny zawierające alkaloidy tropanowe.....	2504
3.	Jad żmii zygzakowatej.....	2504
E.	Zatrucia lekami i substancjami psychoaktywnymi	
	<i>Dorota Klimaszyk, Zbigniew Kołaciński, Karina Sommerfeld-Klatta</i>	2505
1.	Leki uspokajające, nasenne i przeciwłękowe.....	2505
1.1.	Barbiturany.....	2505
1.2.	Benzodiazepiny.....	2506
2.	Opioidy.....	2507
2.1.	Morfina.....	2507
2.2.	Heroina.....	2508
2.3.	Kodeina i dekstrometorfan.....	2508
2.4.	Tramadol.....	2509
2.5.	Metadon.....	2509
2.6.	Ostry zespół odstawienia opioidów.....	2509
3.	Substancje psychoaktywne.....	2510
3.1.	Amfetaminy.....	2510
3.2.	Fencyklidyna i ketamina.....	2511
3.3.	Kokaina.....	2512
3.4.	LSD.....	2513
3.5.	Kannabinoidy naturalne.....	2513
3.6.	Dopalacze.....	2514
4.	Trójpierścieniowe leki przeciwdepresyjne.....	2515
5.	Sole litu.....	2516
6.	Paracetamol.....	2517
7.	Kwas acetylosalicylowy.....	2519
8.	Wybrane leki stosowane w chorobach układu krążenia.....	2520
8.1.	Blokery kanału wapniowego.....	2520
8.2.	β-blokery.....	2521
8.3.	Digoksyna.....	2522
8.4.	Pochodne kumaryny.....	2522
9.	Pochodne metyloksantyn.....	2523
10.	Sole żelaza.....	2524

XIV

Medycyna podróży

A.	Ogólne zasady przygotowania pacjenta do podróży zagranicznej do tropiku i regionów o złych warunkach sanitarnych	
	<i>Agnieszka Wroczyńska, Anna Kuna, Weronika Rymer</i>	2527
1.	Ocena ryzyka zdrowotnego w podróży.....	2527
2.	Porada medyczna przed wyjazdem zagranicznym.....	2527
3.	Zasady aklimatyzacji do odmiennych warunków środowiskowych w podróży.....	2529
	<i>Agnieszka Wroczyńska, Anna Kuna, Weronika Rymer</i>	2529
3.1.	Aklimatyzacja do klimatu tropikalnego.....	2529
3.2.	Aklimatyzacja do wysokości n.p.m.....	2530
4.	Podróże lotnicze.....	2531
	<i>Agnieszka Wroczyńska, Anna Kuna, Weronika Rymer</i>	2531
5.	Przekraczanie wielu stref czasowych w podróży.....	2531
	<i>Tomasz Chodnik</i>	2531
B.	Zapobieganie chorobom zakaźnym w podróży	
	<i>Agnieszka Wroczyńska, Anna Kuna, Weronika Rymer</i>	2532
1.	Szczepienia ochronne przed podróżą zagraniczną.....	2532

1.1.	Szczepienia obowiązkowe	2532
1.1.1.	Żółta gorączka.....	2532
1.1.2.	Meningokoki	2533
1.1.3.	Nagminne porażenie dziecięce (<i>poliomyelitis</i>)	2533
1.2.	Szczepienia rutynowo zalecane przed podróżą	2533
1.3.	Szczepienia zalecane w zależności od celu i charakteru podróży.....	2533
1.3.1.	Wirusowe zapalenie wątroby typu A	2533
1.3.2.	Dur brzuszny	2533
1.3.3.	Meningokoki	2534
1.3.4.	Cholera	2534
1.3.5.	Wścieklizna	2534
1.3.6.	Japońskie zapalenie mózgu	2534
2.	Profilaktyka malarii	2535
2.1.	Chemioprofilaktyka malarii.....	2535
3.	Zasady nieswoistej profilaktyki chorób infekcyjnych w podróży	2536
3.1.	Zapobieganie chorobom przenoszonym przez owady i pajęczaki	2536
3.2.	Zapobieganie zakażeniom pokarmowym.....	2538
3.3.	Inne zasady nieswoistej profilaktyki chorób zakaźnych	2539

xv

Opieka paliatywna

A.	Zagadnienia ogólne opieki paliatywnej.....	2543
1.	Organizacja opieki paliatywno-hospicyjnej <i>Jacek Łuczak, Piotr Mierzewski .....</i>	2543
2.	Etyczne podstawy podejmowania decyzji w opiece paliatywnej <i>Jacek Łuczak.....</i>	2544
3.	Aspekty społeczne opieki paliatywnej <i>Iwona Wesółowska.....</i>	2544
4.	Zasady komunikacji w opiece paliatywnej <i>Krystyna de Walden-Galuszko .....</i>	2545
5.	Aspekty duchowe opieki paliatywnej <i>Zbigniew Pawlak¹ .....</i>	2547
5.1.	Fenomen bólu egzystencjalnego.....	2547
5.2.	Opieka duchowa w opiece paliatywnej	2547
B.	Postępowanie w wybranych objawach chorobowych.....	2548
1.	Ból u chorego na nowotwór <i>Małgorzata Krajnik.....</i>	2548
2.	Duszność <i>Małgorzata Krajnik .....</i>	2562
3.	Kaszel <i>Małgorzata Krajnik.....</i>	2567
4.	Czkawka <i>Wojciech Leppert, Jacek Łuczak .....</i>	2568
5.	Nudności i wymioty <i>Wojciech Leppert, Jacek Łuczak .....</i>	2569
6.	Zaparcie i biegunka <i>Wojciech Leppert, Jacek Łuczak .....</i>	2571
6.1.	Zaparcie	2571
6.2.	Biegunka.....	2572
7.	Świąd <i>Małgorzata Krajnik .....</i>	2573
8.	Odleżyny <i>Maciej Sopata, Elżbieta Tomaszewska, Anna Głowacka .....</i>	2576
9.	Utrata łaknienia, wyniszczenie nowotworowe i zmęczenie <i>Lidia Gorzelińska, Jacek Łuczak.....</i>	2580
10.	Zaburzenia psychiczne u chorych w schyłkowym okresie życia <i>Krystyna de Walden-Galuszko .....</i>	2582
10.1.	Majaczenie.....	2582
10.2.	Otępienie	2583
10.3.	Zespół lękowy.....	2583
10.4.	Zespół depresyjny	2584
10.5.	Adaptacyjne zaburzenia zachowania	2585
11.	Sedacja w opiece paliatywnej <i>Iwona Zaporowska-Stachowiak, Jacek Łuczak, Aleksandra Kotlińska-Lemieszek, Ewa Bączyk.....</i>	2586

C.	Postępowanie u kresu życia chorego i po jego śmierci	2591
1.	Przygotowanie ciężko chorego do umierania i śmierci <i>Jacek Łuczak, Marzena Krzywda.....</i>	2591
2.	Postępowanie w agonii <i>Aleksandra Kotlińska-Lemieszek, Maciej Kluziak, Jacek Łuczak .....</i>	2591
3.	Zgon – aspekty medyczne i prawne <i>Konstanty Szuldrzyński, Miłosz Jankowski, Mariusz Żelichowski .....</i>	2591
3.1.	Rozpoznanie śmierci	2591
3.2.	Stwierdzenie zgonu.....	2591
3.3.	Sekcja zwłok.....	2591
4.	Opieka nad osobami osieroconymi <i>Jacek Łuczak, Marzena Krzywda.....</i>	2591
5.	Problemy etyczne w opiece nad ciężko chorym u kresu życia <i>Jacek Łuczak .....</i>	2591
5.1.	Terapia uporczywa.....	2591
5.2.	Eutanazja	2591

xvi

Zaburzenia odżywiania

A.	Neuroendokrynną kontrola głodu i sytości <i>Bogusława Baranowska .....</i>	2591
B.	Ocena stanu odżywienia <i>Stanisław Klęk .....</i>	2594
C.	Niedożywienie <i>Stanisław Klęk, Marek Pertkiewicz¹ .....</i>	2596
D.	Leczenie żywieniowe <i>Stanisław Klęk, Marek Pertkiewicz¹ ...</i>	2598
E.	Zaburzenia zachowania związane z odżywianiem <i>Bogusława Baranowska .....</i>	2604
1.	Jadłowstręt psychiczny.....	2604
2.	Żarłoczność psychiczna (bulimia).....	2608
F.	Otyłość <i>Magdalena Olszanecka-Glinianowicz, Lucyna Ostrowska ...</i>	2610
G.	Zespół metaboliczny <i>Magdalena Olszanecka-Glinianowicz... </i>	2625

xvii

Podstawy EBM

A.	Wprowadzenie <i>Piotr Gajewski, Roman Jaeschke.....</i>	2625
B.	Pytania kliniczne <i>Jan Brożek, Piotr Gajewski, Wiktoria Leśniak, Roman Jaeschke, Jacek Mrukowicz, Małgorzata Bała.....</i>	2625
1.	Formułowanie pytania klinicznego.....	2625
2.	Składowe pytania klinicznego	2625
2.1.	Pacjenci (populacja).....	2625
2.2.	Interwencja	2625
2.2.1.	Precyzja opisu interwencji (ocenianej i kontrolnej).....	2625
2.2.2.	Dobór interwencji w grupie kontrolnej	2625
2.2.3.	Interwencje dodatkowe.....	2625
2.2.4.	Efekt grupowy leków	2625
2.3.	Punkty końcowe	2625
2.3.1.	Obiektywne i subiektywne punkty końcowe.....	2625
2.3.2.	Klinicznie istotne i zastępcze punkty końcowe.....	2625
2.3.3.	Złożone punkty końcowe.....	2625
2.3.4.	Jakość życia związana ze zdrowiem.....	2625
C.	Ocena informacji o metodzie leczniczej, rokowaniu lub szkodliwości <i>Wiktoria Leśniak, Jan Brożek, Roman Jaeschke, Piotr Gajewski, Małgorzata Bała, Jacek Mrukowicz .....</i>	2625
1.	Rodzaje i metodyka badań klinicznych	2625
1.1.	Badania eksperymentalne	2625

1.1.1.	Ocena wiarygodności badania z randomizacją	👉	E.	Przegląd systematyczny i metaanaliza	
1.2.	Badania obserwacyjne	👉		<i>Wiktoria Leśniak, Małgorzata Bała, Jacek Mrukowicz, Jan Brożek, Roman Jaeschke, Piotr Gajewski</i>	👉
1.2.1.	Ocena wiarygodności badań obserwacyjnych	👉	1.	Kryteria wiarygodności	👉
2.	Miary efektu	👉	2.	Metaanaliza	👉
2.1.	Rodzaje zmiennych	👉	F.	Wytyczne praktyki klinicznej	
2.2.	Pojęcia	👉		<i>Roman Jaeschke, Jan Brożek, Piotr Gajewski, Jacek Mrukowicz, Małgorzata Bała, Wiktoria Leśniak</i>	👉
3.	Interpretacja wyników	👉	1.	Etapy tworzenia wytycznych	👉
3.1.	Istotność statystyczna i kliniczna oraz precyzja oszacowania efektu	👉	2.	Ocena jakości wytycznych	👉
3.2.	Analiza w podgrupach	👉	3.	Jak korzystać z wytycznych	👉
3.3.	Możliwości wykorzystania wyników badania klinicznego w opiece nad konkretnym pacjentem	👉	4.	Wdrażanie wytycznych do praktyki	👉
D.	Ocena informacji o metodzie diagnostycznej				
	<i>Jan Brożek, Roman Jaeschke, Wiktoria Leśniak, Piotr Gajewski, Jacek Mrukowicz, Małgorzata Bała</i>	👉			
1.	Proces diagnostyczny	👉			
2.	Ocena przydatności testu	👉			
2.1.	Ocena wiarygodności informacji na temat testu	👉			
2.2.	Parametry określające trafność testu	👉			
2.3.	Którym parametrem trafności diagnostycznej testu należy się kierować	👉			
3.	Kliniczne wykorzystanie znajomości charakterystyki testu diagnostycznego	👉			

	Indeks	I-1
---	---------------------	-----

Redakcja wyraża specjalne podziękowania następującym osobom, które udostępniły zdjęcia wykorzystane w rozdziałach innych autorów:

dr R. Andrzyński i prof. L. Królicki (ryc. IX.I.4-1, ryc. IX.I.5-1, ryc. IX.I.6-1, ryc. IX.I.7-1), I.A. Auer MD i A. Sar MD (ryc. VI.G.1-5, -6, ryc. VI.G.2-1-17), prof. E. Bar-Andziak (ryc. IV.B.3-6), dr W. Basiak (ryc. XI.F.4-6, -7A-C), prof. T. Bednarczuk (ryc. IV.D.3-1, ryc. IV.J.3-1), dr I. Bestry (ryc. IX.I.3-4, ryc. IX.I.7-2), dr R. Blicharz (ryc. II.C.1-1), dr P.K. Borkowski (ryc. XI.F.4-2, -3, ryc. XI.F.4-5A i B), dr J. Brożek (ryc. VII.D.6-2, -3, ryc. VII.D.8-1, ryc. VIII.B.2-1, ryc. VIII.I.2-1, ryc. VIII.I.3-1, -2), prof. B. Chodynicka (ryc. XI.F.4-1), lek. M. Chrobot (ryc. VII.F.8), dr D. Cielecka (ryc. XI.H.2.1-2 i -3), B. Crabtree (VIII.K.1-1E), A. Czekaj (ryc. VIII.K.1-1A-D), prof. A. Dąbrowski (ryc. I.F.5-2, -3), dr E. Duszczyk (ryc. XI.F.4-4), dr S. Dyczek (ryc. X.G.1-5, -6), dr I. Gierbliński (ryc. III.J.17-5, -14, -19, -20, -21), dr K. Gruszczyńska (ryc. I.B.4-48, -49), dr hab. A. Gackowski (ryc. I.H.10-2), dr P. Grzanka (ryc. IV.F.2-3), ryc. IV.G.3-2, -3), ryc. VI.G.3-1, -2), dr K. Havieri (ryc. III.I.4-1), prof. A. Hellmann i dr K. Lewandowski (ryc. VI.E.1-2-5, ryc. VI.E.2-3, ryc. VI.J.1-2), dr P. Kalinowski (ryc. XVI.F-1), dr M. Kamiński (III.F.5-5, -6), dr M. Kapińska-Mrowiecka (ryc. VIII.I.1-1, -2), prof. O. Kapuściński (ryc. I.H.3-1), dr n. med. E. Kłuszo (ryc. III.J.5-4 i -5), dr B. Knysz (ryc. XI.I-11), dr hab. M. Kołodziejczak (ryc. III.F.12-1, -2, -3A, -3B), dr R. Konior (ryc. IX.I.3-1 i -2), dr M. Konka (ryc. I.J.2-6), dr M. Korkosz (ryc. VII.D.6-4, -5, ryc. VII.F-7), dr A. Kotulska (ryc. VII.M.1-1), dr M. Krzanowski (ryc. I.I.1-2, -4, ryc. I.O.1-2, ryc. I.O.1-8, ryc. I.T.3-2, ryc. I.T.3-3), dr B. Kuśmierczyk-Droszcz (ryc. I.J.2-3B), prof. J. Kuśmierk (ryc. I.B.4-53-56), dr W. Kwiatkowska (ryc. I.O.10-1, -2), prof. P. Milkiewicz (ryc. I.E-2), mgr M. Nowak i dr hab. K. Siuda (ryc. XI.F.1-1, -2, -3), dr J. Pachlewski (ryc. III.D.8-2), dr hab. M. Paul (ryc. III.G.4-2, -3), dr hab. M. Polkowski (ryc. III.D.6-1, ryc. III.F.5-6, ryc. III.F.10-4, ryc. III.H.5-6), dr J. Peregowski (ryc. I.H.10-1), dr F. Rachel (ryc. III.D.7-1, -2), prof. B. Romanowska-Dixon (ryc. IX.I.2-3, ryc. X.G.3-1, -2), dr M. Rosińska (ryc. XI.I-1, ryc. XI.I-2), dr M. Rupiński (III.F.9-1), lek. W. Rymer (ryc. XI.E.4-1), ryc. XI.I-8), dr M. Setkowicz (ryc. VII.D.3-5, ryc. VII.E.2-1, ryc. VIII.I.2-1), prof. A. Skotnicki (ryc. VI.C.6-1, ryc. VI.D.4-2, ryc. VI.D.5-1 i -2, ryc. VI.D.6-1 i -2, ryc. VI.E.1-1 i -2, ryc. VI.E.2-1, -2, ryc. VI.J.1-4), P. Słomczyński (ryc. XIII.D.1-1A, -1B, -1C, -1F), dr hab. A. Smerczyński (ryc. III.B.3-29, ryc. III.I.3-1, -2), M. Snowarski (ryc. XIII.D.1-1D, -1E), dr V. Sokolska (ryc. XI.I-10), dr J. Staniszevska-Varga (ryc. VII.D.1-4, -8, ryc. VII.D.8-7, ryc. VII.E.1-4, ryc. VII.F-3-6, ryc. VII.I.1-1, ryc. VII.K.2-1), dr A. Stanke (ryc. I.G.1-1, -3, -8, -10, -11, -15, -25, ryc. I.G.2-1, -2, -3, -6, -9, -10, ryc. I.G.3-1, -3, -4, -6, ryc. I.G.4-3), lek. Wojciech Sydor (ryc. VII.L.1-1, -2), prof. J. Szafflik (ryc. I.M.2-1), dr W. Szczeklik (ryc. VIII.I.4-1), prof. J. Szechiński (ryc. VII.N.4-2, -3), prof. L. Szenborn (ryc. XI.D.3-1, -2, ryc. XI.D.4-1, ryc. XI.D.6-1, ryc. XI.D.9-1), dr M. Szostek (ryc. VI.A.1-1, ryc. VI.C.1-6, ryc. VI.C.3-1-4 i -6, ryc. VI.F.1-2, ryc. VI.F.5-1, ryc. VI.G.4-2 i -3), dr Ł. Szumowski (ryc. I.J.2-7), prof. E. Tarasów (ryc. III.H.2-2, -3, -4, -8, -9, ryc. III.H.3-1, -2), ryc. III.H.5-2, -3, -4), prof. T. Wagner (ryc. VII.D.7-3, VII.D.8-6), prof. J. Walecki (ryc. I.H.1-1, ryc. I.J.2-8, ryc. I.K.3-5, ryc. I.O.1-10, ryc. I.O.6-3, ryc. V.J.1-1, ryc. V.J.2-1), dr hab. B. Walewska-Zielecka (ryc. III.J.1-1, -2, ryc. III.J.3-1), dr W. Wierchowski (ryc. I.D.1-4-6, ryc. II.C.7-1), mgr J. Wilańska, mgr A. Serafin, mgr S. Polański (VII.C.1-1, -4), dr hab. A. Wojas-Pelc (ryc. X.G.4-1, -3), dr W. Wojciechowska i dr hab. M. Rajzer (ryc. I.F.3-2), dr M. Wójcicki (ryc. III.J.14-1), dr E. Wrońska (III.B.4-13), dr A. Wroński (ryc. VII.D.7-1, -2), dr W. Wysocki (ryc. X.G.1-1-4), dr n. med. D. Zarębska-Michaluk (ryc. III.J.5-3), dr J. Zarychta (ryc. II.B.8-1).